Ert.
1.167.

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT
SZEGÉNY ISKOLANÉNÉK VEZETÉSE
:: ALATT ÁLLÓ ::

MAGYARKANIZSAI HAYNALD LEÁNYNEVELŐ INTÉZET

ELEMI ÉS POLGÁRI ISKOLÁJÁNAK

ÉRTESÍTŐJE

Az 1913.—1914. iskolai évről.

XIII. ÉVFOLYAM.

HAYNALD LEÁNYNEVELŐ INTÉZET MAGYARKANIZSÁN.

Kiadja az intézeti elüljáróság.

A MIASSZONYUNKRÓL NEVEZETT
SZEGÉNY ISKOLANÉNÉK VEZETÉSE
:: ALATT ÁLLÓ ::

MAGYARKANIZSAI HAYNALD
LEÁNYNEVELŐ INTÉZET
ELEMI ÉS POLGÁRI ISKOLÁJÁNAK

ÉRTESÍTŐJE

Az 1913.—1914. iskolai évről.

XIII. ÉVFOLYAM.

1.167.

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomt. Névedékszám.
14 704

Régi magyarokról.

Emlekezzenk régiekrel
Az Szityából kijüttekrel . . .

Nézz nyugatra borús szemmel nézz vissza keletre
A magyar, elszakadott tesvertelen ága nemének;
A könyörű eget, a földet vizsgálja hiába;
Nem leli meg nagyjait . . . Vőrösmarty.

Hiteles történeti följegyzésünk van arról, hogy a régi magyarok egy része az ősi hazában visszamaradt. Nem kisebb ember írja ezt, mint VII. Konstantin görög császár. (Konstantinus Porphirogennetos 949—952)

Háború támadván a turkok (magyarok) és az akkor kangarnak nevezett besenyők közt, a turkok (magyarok) tábora megveretett és két részre oszlott. Az egyik rész keletnek ment lakni a perzsa részek felé . . . A másik rész pedig nyugat felé ment lakni—az Atelkuzunak nevezett tartományba, ahol most a besenyők népe lakik.

Ezek a nyugat felé lakó turkok, mind a mai napig követeket küldenek a turkoknak (magyaroknak) keleten, Perzsia felé lakó népéhez, szemmel tartják őket és gyakran választ is nyernek tőlök. (38. fej.)

Ez a följegyzés 950 táján történt, amikor a magyarok már közel 50 éve laktak e mostani hazában.

Az összeköttetés tehát kétségtelenül megvolt, ha idővel meg is lazult. Azonban a hagyomány élénk emlékezésben tartotta a régi hazában maradt magyarok emlékét.

Ez a megemlékezés még háromszáz esztendő mulva is élénk.

„A keresztény" magyarok tetteiben találtatott, hogy van egy másik, nagyobb Magyarország, melyből a hét vezér népeivel kijött vala, hogy lakóhelyet keressenek maguknak . . .

Végre első királyuk Sz. István által a keresztény hitre térítettek, az előbbi magyarok, akiktől ők származtak volt hitetlenségökben megmaradván, amint a mai napig is pogányok. — Mondja Richard dömés.

És nem maradtak a szónál a dominikanus barátok. Megsajnálták az őshazában hitetlen tévelygésben maradt magyarokat, a kikről tudták, hogy keletre vannak, de hol vannak teljességgel nem tudták. Azért négy barátot küldének, a kik három esztendőnél tovább keresték, de nem találhatták meg.

Végre egy Ottó nevű prédikátor, kereskedő róhátán a pogányok bizonyos országában talált néhány azon nyelvűt, akik megmagyarázták, mely tájon laknak a régi magyarok. De tartományukba nem méne, hanem visszatért Magyarországba, hogy több barátot vegyen maga mellé, a kikkel visszatérvén a keresztény hitet hirdesse nekik. De vágya nem teljesülhetett, mert a fáradságban eltörődve visszajötte után egy hétre meghalt, előbb azonban az utat megmagyarázta. Ennek útja úgy 1233—35 táján történt.

Az Ottó dömés által adott útmutatás alapján a magyar dominikánusok az említett nemzet keresésére ismét négy barátot küldöttek, kik világi ruhába öltöztek, hajukat és szakállukat pogány módra megnövelték és Bulgárián (melynek királya Asorán II. András veje vala) és Románián (vagyis a mai Törökországon) át Konstantinápolyba jutottak. Innen tengeren (fekete tengeren) 33 napig utaztak és Szikhiába, Zichiába jutottak Matrica (ma Pamán) nevű városba. (Cherson.)

Itt 50 napig kellett nekik várniok, mig útitársaságot találtak. Innen (t. i. Zichiából) 13 napig egy pusztán átmenvén Alamiába jutottak. Ez az ország fekvése egészen biztos,

a Kaspi tenger nyugati partján a Kuma és Terek folyók táján volt. Itt ismét megakadtak, mert a tatároktól való félelem miatt úti társakat nem kaptak. Hat hónapig kellett itt időzniök, kenyerök sem volt. Egyik barát aztán kanalakat és egyéb holmit készitgetett, amiért néha egy kis kölest kaptak. Úgy is akartak magukon segíteni, hogy kettőt maguk közöl eladnak, de mivel se szántani se őrleni nem tudtak nem találtak vevőre. Azért is két dominikánus Magyarországba visszatért. A két bátor magyar dömés barát azonban nem akarta a megkezdett utat abban hagyni.

Neki vágtak tehát a nagy pusztaságnak, melyen 37 nap folyvást mentek. Mindössze 22 hamu alatt sülő kis kenyerük volt. A pogány utitársak azt gondolták, hogy pénzök van, kikutatták őket és majd hogy meg nem ölték. Az egyik dömés Gellért az úton megbetegedett és azt mondotta társának Juliánnak, hagyja őt ott, de az nem tette. Végre 37-ik napon egy szaraczén (mohamedán) földre értek Vela nevűre Bondar városba. De bizony itt szállást nem kaptak és esőben fagyban a mezőn kellett maradniok. Julián már magának, mind beteg társának koldulva kereste élelmét. Végre is a város fejedelme megszánta és alamizsnát adott neki.

Innen egy más városba értek, (nem nevezi meg) hol őket egy szaraczén befogadta és ott Gellért dömés el is nyugodott az Úrban. Julián maga maradt.

Kénytelenségből egy szaraczén pap szolgálatába szegődött, ki nagy Bolgárországba volt indulandó. Nagy Bolgárország nagy és hatalmas ország, gazdag városokkal, de mind pogányok.

Nagy Bolgárország fekvése nem kétséges. A Volga

mentén feküdt, Kazán táján, nevét a Volgáról vette volgaroi, Bolgaori.

Bolgárországnak egy nagy városában egy magyar asszonyt talált, ki ide ment férjhez. Ez megmagyarázta Juliánnak az utat, állítván, hogy két napi járó földre megtalálja a magyarokat a kiket keres.

Ez úgy is történt. Mert megtalálá őket nagy Ethil folyó mellett, (vagyis a Volga mellett, melyet a tatárok ma is Edel, Idel néven neveznek)

Kik őt látván és megértvén, hogy magyar, megérkeztén nem kissé örvendettek, körülhordozák őt házanként és falunként és keresztény véreik királyáról és országáról hiven tudakozódtak. És bármit akar vala nekik akár a hitről, akár egyébről szólni a leghűségesebben meghallgatták, mivel nyelvök teljességgel magyar volt és megértették őt és ő azokat. Pogányok, Istenről semmi ismeretök sincs. De bálványokat sem imádnak, hanem úgy élnek, mint a vadállatok. Földet nem mívelnek, ló, farkas és efféle hús t esznek, lótejet (kunusz) és vért isznak. Lóban fegyverben bővelkednek és igen serények a hadakban. Tudják a régiek hagyományaiból, hogy azon magyarok tőlök származtak, de hogy hol vannak, nem tudják.

A tatár nemzet szomszéd velök. De ezen tatárok hadakozván velök, nem birták őket a hadban meggyőzni, sőt az első csatában ők győzték meg azokat. Miért is feleikké és társaikká választák őket, és igy egyesülve tizenöt országot pusztitottak el egészen.

A magyarok földjén találkozott Julián barát tatárokkal és a tatár fejedelem követével, ki tudott magyarul, oroszul, kúrul, németül, szaraczénul és tatárul. A ki is azt mondotta, hogy a tatár sereg, mely

akkor oda 5 napi járó föld földre volt, Németország ellen akar menni, hanem más sereget vár, melyet a fejedelem a perzsák pusztitására küldött. (Perzsiában 1237. tavaszán és nyarán két ízben dúltak a tatárok, tehát Julián 1237-ben volt Nagy Magyarországban) A követ még azt is mondta, hogy a tatárok földjén túl van egy nagyon számos nép (mongol ?) mely minden emberi fajnál nagyobb és magasabb, és oly nagy fejű, hogy fejök testökhöz teljességgel nem látszik illeni, és hogy azon nemzet országából ki akar jönni hadakozni mindenki ellen, a ki ellene áll, és minden országot meg akar hóditani és elpusztitani. (Kutyafejű tatárok.)

Julián ezeket hallván, bár nagyon kérték, hogy maradjon ott, nem maradhatott, két okból. Először azért, mert ha a pogány országok és a ruthének földje — a melyek a keresztény magyarok és pogány magyarok közé esnek, meghallanák, hogy ezeket a katholikus hitre vezetik nem szeretnék, és jövőre minden utat elzárnának, attól tartván, hogy ha sikerülne ezeket a pogány magyarokat amazokkal a keresztény magyarokkal a kereszténység által összekötni, valamennyi, közbeeső országot meghóditanák. (Igazi magyar gondolkozás !) Másodszor azért sem maradhatott, mert elgondolta, hogy ha eltalálna halni, vagy beteg lenne, minden munkája füstbe menne, mert sem egymaga nem boldogulhatna közöttük, sem a magyar barátok nem tudnák, hol van az a nemzet. Tehát a magyarok egy más útra tanították, a melyen hamarabb haza jut.

Julián tehát (1237) három nappal keresztelő Szent János ünnepe előtt (június 21-én) indult meg és szárazon és vízen menve néhány napi pihenést kivéve, karácsony utáni másodnap (dec. 27 én) lépett be Ma-

gyarország kapuján. Pedig Ruthén és Lengyelországban lóháton jött. — Félévig tartott tehát az út és a vereczkei szoroson jött, mert Lengyelország felől jött.

Julián dömésnek első utjáról szóló jelentését Richárd dömés nyujtotta át Rómában IX. Gergely pápa idejében, ő úgy látszik a rend magyarországi látogatója volt.

Nemsokára Julián dömés maga is elment Rómába. Mig ő ott volt, négy magyar dömés útnak indult Nagy Magyarország felé, és pedig Gusdol fejedelemségén keresztül. Ezeket maga Julián barát is követte és Gusdol fejedelmével találkoztak is.

De itt már iszonyú dolgokról értesült. A tatár sereg már akkor leverte a hatalmas Volgamenti Bolgárországot. Megverte a harcos kúnokat is, kiknek egy része a keresztény Magyarország felé tartott és bebocsátatást kért. Megverte a pogány magyarokat is, kik 14 évig hősiesen ellentállottak. A mordvák (finnfaj) kemény részének egyik fejedelme is meghódolt már. A menekülő ruthénektől, bolgároktól élőszóval hallotta Julián, hogy a tatárok csak a tél érkeztét várják és az orosz és ruthén országokat akarják megtámadni és elpusztitani.

A Gusdoli fejedelem megmutatta Juliánnak a tatár kán követeit, ő saját szemeivel látta azokat, és megmutatta leveleit is, melyet a tatár vezér irt a keresztény Magyarország királyának, hogy hódoljon meg a tatároknak, egyben szemére hányta, hogy a kunokat az ő szolgáit befogadta, és azt irta neki: a kunok sátorokban laknak, talán elmenekülhetnek, de te házakban lakol, városaid vannak, te nem tudsz előlem elfutni.

A Gusdali fejedelem még azt is mondta élőszóval, hogy a tatárok a keresztény Magyarország meg-

támadásáról tanakodnak éjjel-nappal és Rómáig meg nem akarnak állani.

A magyar dömések nem tágítottak. Azonban a surdali nem katholikus fejedelem megharagudott és megtiltotta, hogy a római törvényt (hitet) prédikálják a tatárok elől menekülő pogány magyaroknak és a döméseket országából kiutasította. Kettőt ott hagytak maguk körül és vezetőkkel Péter Pál ünnepe után a mordvák vezéréhez mentek, ki azonban már, mint mondottuk meghódolt a tatároknak. Hogy mi történt a két testvérrel (dömés baráttal) nem tudjuk, meghaltak-e vagy a mordva vezér a tatárokhoz vezettette-e őket, nem tudjuk. A két másik testvér nem győzvén várni őket, tanácsot küldött utánok, hogy megtudják mi történt velök, de ezt a mordvák megtámadván megölték.

Én pedig és társaim fejezi be Julián jelentését — mivel a földet és erős országokat a tatárok által láttuk elfoglalva és semmi gyümölcsét sem láthattuk munkámnak, visszatértünk Magyarországba és bár sok hadsereg és rablók között mentünk át, mégis az anyaszentegyház imádságai és érdemei által szerzett testvéreinkhez, zárdánkba épen és sérelem nélkül jutottunk vissza.

Julián magyar dominikánus barát eme második jelentését a perugiai püspöknek, mint apostoli követnek terjesztette elő, ki Rómába is elküldötte. Hiszen ezen előterjesztés annál értékesebb volt, mert egy nem közönséges műveltségű szemtanúnak közvetetlen megfigyeléseit tartalmazta az eddig ismeretlen tatárokról és a kelet országairól. És ezen második jelentés másolatát maga Béla király is megküldötte az aquileai patriarchának, ki nem volt más mint az ő nagybátyja Berchtold, egykor kalocsai érsek anyjának a szerencsétlen végű Gertrud király-

nénak öcscse. A pátriárka azután bizonyára másolatban elküldötte ezt a jelentést a brixeni püspöknek és a tyroli grófnak is és kérte őket, hogy ők továbbítsák a kereszténység között és kérjék őket, hogy Isten anyaszentegyházáért imádkozzanak.

Két másolat is maradt fenn, egy kissé különböző formában, mi annak jele, hogy ez a jelentés Európa fejedelmei és előkelői között másolatban közkézen forgott. És Julianus a mi bátor hazaszerető magyar barátunk mintegy a kereszténységnek előpostása volt, a ki először hívta fel a keresztény Európa figyelmét a fenyegető nagy veszedelemre.

Hogy Juliánus és a magyar dömések útja egész Európában, mondjuk megrémült Európában, ismeretes volt, tanúbizonyság reá Rubruk Vilmos Ferenc Sz. Lajos francia király követe, ki 1253—55-ben, tehát 16 évvel később járt a tatároknál. Érdekes a megjegyzése: a Jajk (Ural) folyó, — mondja — a Pascatur földjéről jő; ez a magyarok (t. i. a keresztény magyarok) őshazája. Azután így folytatja: a mit a Pascatur földjéről mondottam, a dominikánusoktól tudom, kik ott jártak még a tatárok eljövetele előtt.

Csak úgy mellékesen jegyzem meg, hogy úgy a dömések mint a ferencrendiek egy időben 1204. táján keletkeztek és alig voltak a rendek 50 évesek.

Tehát a magyarok őshazáját akkor egész Európában ismerték és Julián neve is ismeretes volt.

Bár talán egy kissé hosszasan foglalkoztam a nekem kedves dologgal, mely úgy lebeg előttem mint egy édes tündérálom, mely valóság volt, de mégis elmult, még kénytelen vagyok egy nagyon értékes dolgot szószerint elmondani.

Bonfini Mátyás király történetirója írja: A Szentséges Atya (a tudós II. Pius) bizonyos veronai ember tanúságát hozza föl, ki midőn a Tanais eredetéig eljutott, magyar nyelven beszélő nemzetet talált. Dicső Mátyásunk előtt ez a dolog nem volt ismeretlen, melyet bizonyos orosz kereskedőktől hallott és oda követeket és kutatókat küldött, hogy ha csak lehetséges a rokon testvér nemzetet a sok háború által eléggé kimerült Magyarországba édesgesse, amit, ha eddig nem is birt elérni, ha életben marad, talán meg fogja cselekedni.

Ennyi tanuság, ennyi hiteles följegyzés után alig van kétség, hogy az ősi magyarok csakugyan sokáig fenmaradtak az ősi hazában.

Hogy hol volt ez az ős haza, vagyis hol találta Julián dömés a régi magyarokat? ez a kérdés önkénytelenül is előáll.

Utja iránya meglehetősen téjékoztató. Dunai Bolgárországon, Törökországon, (akkor Görögországon) ment Konstantinápolyig. Onnan hajón ment a Feketetengeren Tamánig Cherson félszigeten. Tamánból Zichiába, (mely a Kaukázus éjszaki oldalának nyugati részén feküdt) Zichiából Alaniába, vagyis a Kaukazus éjszaki alján nyugattól keletnek menve Alaniába ért. Innen, ha a Volgához ért, csak éjszak felé mehetett, minden valószinűség szerint a Don és Volga közötti nagy sikon, a Volga menti nagy Bolgárországba ért, ahonnan kelet felé menve két napi járásnyira megtalálta a magyarok ősi maradványait.

Ez a föld alig lehetett más, mint a mai Baskirország, melyet észak felől a Kama és Bjelaja folyók, keletről az Ural hegység, délről az Ural folyó és Obtschei Gyot, nyugatról a Volga (Atel) folyó határol. (Jankó 125.)

A régi magyar krónikákban három név fordul elő:

Dentia, Mogoria, Bascardia. A Bascardia név nagyon közel álló a Baskiriához, és hogyan került volna e név a magyar krónikákba, ha semmi hagyományos alapja nem lett volna.

Az Ural másik, vagyis keleti oldalán laknak máig is a vogulok és osztjákok, kiknek nyelve a tudomány mai állása szerint legközelebb áll a magyar nyelvhez.

Az is jelent valamit, hogy Jakut arab geographus a XIII. század elején, mikor magyarországi mohamedán tanulókról beszél, a baskír nevet használja. (246)

Az urali kozákok, a kik bizonyára ismerik a baskirokat, még 1849-ben is, midőn Magyarországot elözönlötték a magyarokat baskíroknak nevezték.

Tehát a mostani tudás szerint is a nyomok a baskír földre vezetnek.

De fájdalom ma Baskírországban magyart nem találunk többé. A baskír nem beszél magyarul, de még csak vogúl nyelven sem és osztják nyelven sem beszél; ha így beszélne alig lehetne kétség, hogy ők az elmaradt ázsiai magyarok. Beszél pedig a baskir nép tatár nyelven.

Hogy a baskir nép eltatárosodott, azt is meg lehet fejteni, plausi bilis okok szólnak a mellett.

A baskírok már 1030-ban a bolgároktól keletre vannak feltüntetve az Abn Rihán által készített térképen. — Rycskoff Péter beszéli, hogy kazán elfoglalása után (1553) három évvel a baskírok, midőn meghódoltak, a Kamán túl a Bjelaje körül laktak. — Az orosz birodalom legrégibb hivatalos földrajza 1627-ben irja: a baskírok a Bjelaje torkolatától fölfelé az Ufe folyó mindkét partján, az Ural hegyekig élnek, kik mézzel, hallal, vaddal táplálkoznak és szántóföldeik nincsenek. — Ugyancsak Rycskof irja: hogy a baskírok a 18. század derekán is (1750) körül ugyanott laknak.

Hiszen a mi Julián dömésünk azt mondja, hogy a tatárok a keleti pogány magyarokat nem alattvalóikká tették, hanem társaikká, harczos társaikká ; tehát feltehető, hogy, ha más országot teljesen elpusztítottak is, ezt az országot nem dúlták fel teljesen. És nem is esett a tatárjárás országútjába, mely az Uralhegy végnyúlványa alatt az Obschei-Lyrt alatt vonúlt végig. És aztán, ha már harczos társaik voltak a tatároknak, velök együtt harczoltak, úgy nyelvöket is igyekeztek megtanúlni. A nagy harczi dicsőség fejökbe szállott báskir atyánkfiainak, mert a világot megremegtető tatároknak fegyvertársaiknak lenni, kivált azon időben, nem lehetett utolsó dolog, igy könnyen rájuk ragadhatott az eltatárosodás nyavalyája. A magyar ember még ma is könnyen elolához dik, pedig mennyire alatta áll a magyarnak az oláh műveltség dolgában és más tekintetben is. Egy előkelő Aldar baskír főnök, azt regélte, hogy a nogáji tatárok és baskírok valaha egy nemzet voltak. Ez mese, mert hisz a nogáji tatár nogáj neve sokkal későbbi keletű, ők pedig bár Juliánnál csak magyar néven szerepelnek, az arab íróknál meg már akkor baskír néven neveztetnek, mikor tatárnak arra felé a melyre ők laktak és laknak ma is, híre sem volt. Egyébként bizonyos, hogy a volga menti bolgárok is eltatárosodtak, a mit az is bizonyít hogy a votjákok ezeket a tatárokat bygernek (bolgárnak) hivják. A hatalmas kozárokat is elsöpörte a tatár áradat.

Ma a baskírok mohamedánok és a tatár tenger ezt a kisebb vizet is elnyelte. A tatár kirgizek ma is istiakoknak, osztjákoknak, nevezik a baskírt, a mi jelent legalább is annyit, hogy nem tartják őket valódi tatároknak. Alalgmit azt mondja a baskírokról : még kevés évszázaddal előbb állítólag valami finn — vagy magyar

félék voltak és hogy magányos, nomád életök folyamán eltatárosodtak. (262.)

Ime, így pusztulunk veszünk,
Mint az oldott kéve széthull nemzetünk.

A baskírok, az eltatárosodott magyar maradékok, ma is kemény legények. Georgi, ki bizonyára nem hizeleg nekik, azt írja: biztos hogy egy kisebb baskír csapat egy sokkal nagyobb kirgiz tömeg fölött rendesen diadalmaskodik. (129).

Még 1877-ben is a baskírt lovas katonának, vagy huszárok, vagy dsidásnak sorozták be.

Török Aurél a kiváló anthogológus igy ír: A baskír egyáltalában büszke, egykedvű és renyhe természetű: kedélye búskomoly s ez utóbbi tekintetben ellentéte a kirgiznek, a ki folytonosan víg. A baskír, ha énekel is, mindig mélabús dalai vannak. Nevezetes, hogy a baskír eme búskomoly jelleme daczára a tánczot igen kedveli; a baskír táncza igen jellemző, a mennyiben ő táncz közben majdnem mindig egy helyen marad, akár forogjon, akár hoppot ugorjon. Ebben a tekintetben is tökéletes ellentétben áll vele a kirgiz, a ki nem tánczol s a ki a tánczot, mint valami becstelen dolgot, megveti. Tehát Baskiriába — nem máshová — kell utaznia, ki keleti rokonainkat fel akarja keresni, így fejezi be jellemzését.

Vámbéri kijelenti, hogy a baskírok az ugor faj jelleg félreismerhetlen nyomait tűntetik fel és hogy a baskír vendégszerető, nincs benne meg a kirgiz ravaszsága s bűnei közt legnagyobb szerepet a lólopás játszik és dalaiban a kama Szakmár és Cseremsán mellett lakó baskír, a Duna és Tisza mellett élő közeli törzsrokonaival a költői fordulatokban és bizonyos metaphorák használatában megegyezik Tatár nyelven hangzik a bús magyar ének a Szakmár, Cseremsán, Kama, Ural partjain . . .

Ujfalvy Károly, ki törzsokos magyar, látott magyart, vizsgált báskírt és úgy találta, hogy az Uralban lakó legtisztább, vagyis legkevésbbé vegyült baskírok nagyon hasonlítanak a székelyekre és azt mondja nem túlzás, ha őket a magyarok rokonainak tartjuk.

A mai baskírok nemzetségei közt megtaláljuk délen a Jurmati (Gyarmati) nyugaton a Jenei nevet. A kerületek neve a legújabb időkig széltében: szék volt (126) (Esikszék, Hcrómszék, Marosszék,) Jankó említi: hogy Bezszonod 2000 baskír helynevet gyüjtött össze, melyek közt ilyenek is vannak: Varjás, esik, Tuba, tan (a tavak neve után) joros (járás).

Még egyet: Régi krónikáinkban nagyon feltünő, hogy mily kegyelettel írnak azok pogány Árpád apánkról, ki bennünket Kárpát szent bérczére felhozott.

Valóban az isteni Gondviselés Árpád vezérlete alatt vezetett ki bennünket a tatárságból, pogányságból, mohamedánságból, amelynek tengerében kétségtelenül elmerültünk volna.

Behozott bennünket a keresztény népek közé. Olyan történelmet írtunk meg ezer esztendőn át, a melyhez hasonló lehet, de szebb nincsen. Mi voltunk a kereszténység a keresztény czivilizátió véd bástyája.

Most a második évezred küszöbén a nép nevelő tanítóknak nagy feladat jutott, a magyart bevezetni az általános kulturába, a kultur népek sorába, úgy, hogy a magyar magyar legyen és keresztény maradjon erkölcseiben, erényeiben, hazaszeretetében. Az iskola, az áldott népiskola, rakja le a kultura, a magyar műveltség alapjait, hogy a népek versenyében öntudatos hazaszeretettel, Istenben vetett erős bizodalommal megállhassunk Mert kérdés:

Teremt-e Isten több magyart,
Míg a világ, míg napja tart,
Ha mink is elfogyánk?

Márton Mátyás.

II.

Intézetünk szervezete.

A Miasszonyunkról nevezett kalocsai szegény Iskolanénék magyarkanizsai Haynald leánynevelő intézetében van :

a) hatosztályú elemi leányiskola

b) négyosztályú polgári leányiskola, kapcsolatban nőnevelő intézettel úgy elemi mint polgári iskolai tanulók részére.

Eszerint a növendékek részint bejárók, részint bennlakók.

Az iskolát együttesen látogatják, de az előadások végeztével a bennlakók rendes tartózkodási helyükre vonulnak.

Azon szülők, kik gyermekeiket bennlakásra óhajtják adni, bővebb felvilágosításért az intézeti főnöknőhöz forduljanak.

III.

Az intézet elüljáró személyzete.

Igazgató: Nagys. és Főtiszt. **Márton Mátyás,** prépost, esperes-plébános.

Főnöknő: **Kohlbeck Mária Bonaventura,** iskolanéne.

a) A polgári leányiskola tanítótestülete:

Hangody Mária Domitilla, okl. kézimunka tanítónő, tanította a kézimunkát a polg. isk. II. III. IV. osztályában.

Nt. Horváth János, róm. kath. áldozópap, tanította a hittant mind a négy osztályban.

Paupert Mária Friderika, okl. tanítónő, osztályfő a II. osztályban, tanította a magyar nyelvet az I. és II. osztályban, a német nyelvet az I. és II. osztályban, a rajzot mind a négy osztályban.

Pfeiffer Mária Kornélia, ált. tanácsosnő, polg. isk. okl. tanítónő, osztályfő a IV. osztályban, tanította a mennyiségtant a III. és IV. osztályban, a német nyelvet a IV. osztályban, a vegytant a III. osztályban, a természettant a IV. osztályban, a francia nyelvet és a zenét külön órákban.

Rothbauer Mária Cecília, okl. zene- és énektanítónő, tanította az egyházi éneket, a zongorát és a cimbalmot.

Raichel Mária, polg. isk. okl. tanítónő, osztályfő az I. osztályban, tanította a mennyiségtant az I. és II. osztályban, a földrajzot és természetrajzot az I. és II. osztályban, a háztartástant és egészségtant a IV. osztályban, a szépírást és a tornát az I. és II. osztályban.

Volpert Mária Kajetána, okl. kézimunka-tanítónő, tanitotta a kézimunkát az I. osztályban.

Zách Mária Hermenegild, polg. isk. okl. tanítónő, osztályfő a III. osztályban, tanította a magyar nyelvet a III. és IV. osztályban, a német nyelvet a III. osztályban, a földrajzot a III. osztályban, a történelmet a III. és IV. osztályban, az alkotmánytant a IV. osztályban s az énektant mind a négy osztályban.

Internátusi felügyelőnő: **Pfeiffer Mária Kornélia**, általános tanácsosnő, kinek hivatalát megbetegedése miatt a tanév második felében Németh Mária Emerika vette át.

Intézeti orvos: **Dr. Kúthy Béla.**

b) Az elemi népiskola tanítótestülete:

Nagys. és főtiszt. **Márton Mátyás** esperes-plébános, tanította a hittant az I. és II. osztályban.

Aubermann Erzsébet, el. isk. okl. tanítónő, tanította a B) III. osztályt.

Braun Mária Ursulina, el. isk. okl. tanítónő, tanította a IV. osztályt.

Nt. Horváth János, róm. kath. áldozópap, tanította a hittant a IV. osztályban.

Kohlbeck Mária Bonaventura, intézeti főnöknő, okl. tanítónő, tanította az A) III. osztályt.

Magyarka Veronika jelöltnő, el. isk. okl. tanítónő, tanította a II. osztályt.

Németh Mária Emerika, okl. tanítónő, tanította az I. osztályt.

Szűts Mária Jozefa, el. isk. okl. tanítónő, tanította az V. és VI. osztályt.

Nt. Werner Mihály, róm. kath. áldozópap, tanította a hittant az A) III., B) III. és az V.—VI. osztályban.

IV.

Az 1913-1914. iskolaév története.

Száz meg száz Isten hozott-tól, vidám csevegéstől visszhangzik a Haynald-intézet szeptember első napjaiban. Költöző madárkáink némilyeke bizony fájó szívvel s sok könnyhullatással hagyta el az „édes otthont“ azon biztató reményben, hogy egy-két hét múlva úgy is visszarepül, hiszen „itt nem lehet megszokni!“

Azonban e tragikus felfogás csakhamar feledésbe megy. Észre sem veszi az ilyen elszánt újonc, hogy már egy teljes hónapot töltött az intézetben s még csak szó sem esett a hazamenetelről.

Nem is csoda! Az intézet mindent elkövet, hogy a leánykák, kiknek nélkülözniök kell az édes közvetlen szülői szeretetet, itt kellemes, meleg otthont találjanak, hol a koruknak megfelelő ismeretek elsajátítása mellett nagyon is gondoskodnak arról, hogy lelkük művelődjék, fínomuljon, szépüljön!

Így mindjárt szeptember elején megkezdjük a nehéz, fáradságos munkát!

1. 2. 3-án beírtuk a polgári iskolai nyilvános tanulókat, számszerínt 127-et s 3 magántanulót.

Szeptember 5. Ünnepies „Veni Sancte.“ Utána minden osztály a saját iskolatermébe vonult, hol felolvastuk a fegyelmi rendtartás pontjait. Ugyancsak 5-én kezdtük meg a rendes tanítást.

Szeptember 9-én megtartottuk a különbözeti vizsgálatokat.

Szeptember 10-től 15-ig délelőtt 10 óráig iratkozás az elemi népiskolában.

Október első vasárnapján az ifjúsági könyvtár megnyitása a polgári iskolában. Örömmel tapasztaljuk, hogy

növendékeink végre megértik, mily sok haszonnal jár a jóirányú könyvek olvasása.

Október 4. Őfelsége neve ünnepe. A helybeli plébániatemplomban mondott szentmisén jelen voltak az intézet növendékei. Egész nap szünet.

Október 6. Aradi vértanúk emléknapja. Ez alkalommal zártkörű hazafias gyászünnepséget rendeztek a polgári iskola tanulói. (Műsor: „Ünnepségek" cím alatt.)

Október 18. Várva- várt, felejthetetlen nap! Tanulmányút Budapestre, hol a növendékek tanítónőikkel 3 napot töltenek. (Lásd „Kirándulások" cím alatt)

Nov. 3. Halottak napja. Szünet.

Nov. 4—7-ig Dr. Dömötör Miksa főorvos elvégzi intézetünkben az orvosi szemvizsgálatot.

Nov. 9. A szülők kívánságára s a Haynald-intézet megbízásából Roth Anna kisasszony, okl. tánctanítónő megkezdi a 3 hétig tartó tánctanfolyamot.

Nov. 19. Szent Erzsébet napja. A bejáró polg. isk. növendékek kis iskolai ünnepséget rendeztek, melyen Nagyságos Igazgatónk is részt vett. Egész nap szünet.

Nov. 23. Szentségimádás napja. Délután 2 órakor az egész intézet kivonult a helybeli plébánia templomba, hol énekkel és imával dicsőítettük az eukarisztikus Jézust.

Szentséges Atyánk, X. Pius rendkívüli világjubileumot hirdetett annak az örvendetes eseménynek 1600-os évfordulójára, mellyel a keresztény katholikus anyaszentegyház — Nagy Konstantin 313-ban kiadott milanói edictuma alapján — teljes szabadságot nyert.

A jubileumi búcsú elnyerése céljából nov. 24-én, 26-án és 28-án intézetünk összes növendékeivel meglátogattuk a helybeli plébánia-templomot s a Tóth-féle templomot.

Nov. 29. A bennlakó növendékek táncvizsgálata. Hogy Róth Anna kisasszony mily fáradhatatlan buzgósággal tanított, annak fényes bizonyítéka volt a 4 óra hosszáig megtartott s kitűnően sikerült vizsgálat, melynek pontjai a következők voltak: 1. Magyar szóló. 2. Körmagyar. 3. Sormagyar. 4. Magyar kettős. 5. Pas de quatre. 6. Kreuzpolka. 7. Négyes. 8. Tov step. 9. Boston. 10. Csárdás. 11. Polka. 12. Tündér- és japántánc.

Dec. 5. Mint eddig soha, úgy most sem kerülte ki a Mikulás bácsi figyelmét a Haynald-intézet. Belátogatott hozzánk és ízletes ajándékaival ugyancsak megörvendeztette a rémült sereget.

Dec. 8. A bennlakó növendékek közös neve napja.

Dec. 12. Dr. Leitner Vilmos szegedi állami szemkórházi igazgató, egyetemi magántanár a kormány megbízásából meglátogatta városunkat. Intézetünk több osztályában megvizsgálta a tanulók szemét.

Dec. 22. A bennlakó növendékek hazautaztak a karácsonyi szünetre, hogy a meleg családi körben töltsék a szép ünnepeket. Január 2-án visszatértek és 3-án megkezdtük a rendes előadást.

Január 6-án. Nagys. és Főtiszt. Márton Mátyás, prépost, esperes-plébános kiszentelte az intézetet.

Jan. 27. Szabó Emma, polg. isk. okl. tanítónőt a palánkai áll. polg. leányiskolához nevezték ki segédtanítónőnek. Tárgyait átvette a II. félévben Raichel Mária, polg. isk. okl. tanítónő.

Jan. 31. Értesítő-kiosztás a polgári iskolában. Utána szünet.

Febr. 3. Balázs-áldásban való részesülés. Délelőtt szünetelt az előadás.

Febr. 16. 17. 18. Baranyai Gyula, miniszteri isko-

lalátogató és szakfelügyelő végezte hivatalos látogatását az intézet potgári iskolájában.

Febr. 24. Intézetünk Igazgatójának Nagys. és Főtiszt. Márton Mátyás prépost, esperes-plébános úrnak neve ünnepe. (Műsort lásd ünnepségeknél.)

Febr. 25. Növendékeinkkel jelen voltunk a fél 8 órai szent misén, utána megtörtént a hamvazás. Egész nap szünet.

Márc. 24. Szentségimádás napja. Intézetünk összes növendékeivel meglátogattuk az eukarisztikus Jézust.

Márc. 26. Dr. Dömötör Miksa, ügyvezető főorvos megvizsgálta a polgári leányiskola tanulóinak szemét.

Ápr. 4. Vidéki tanulóink hazautaznak a husvéti szünetre.

Ápr. 14. Visszaérkeznek a növendékek. 15-től kezdve rendes előadás.

Ápr. 20. Schlegel Károly, kir. tanfelügyelő hivatalos látogatást tesz az intézet elemi népiskolájában.

Ápr. 25. Sz. Márk. napja. Búzaszentelési körmenet, melyen intézetünk összes növendékeivel részt vettünk.

Május 17-től 24-ig remekül sikerült tanulmány-utat tettünk a Balaton vidékére. (Részletes leírása „Kirándulások“ címe alatt.)

Május 18-tól 20-ig keresztjáró napok. Délelőtt körmenet.

Május 31. 96 liliomlelkű leányka vette először magához az édes Üdvözítő szent testét.

Június. 8. Koronázási emléknap. Az előadás szünetelt.

Június 11. Úrnapja. Részt vettünk az ünnepi körmeneten.

A vizsgálatok sorrendje:

Elemi népiskola.

Jún. 15-én d. e. V.—VI. osztályban.
„ 16-án d. e. IV. „
„ 16-án d. u. III. a) „
„ 17-én d. e. III. b) „
„ 17-én d. u. II. „
„ 18-án d. e. I. „

Polgári leányiskola.

Jún. 19-én d. e. I. osztályban.
„ 19-én d. u. II. „
„ 20-án d. e. III. „
„ 20-án d. u. IV. „

Június 21-én Te Deum. Reggel 8 órakor szentmise, 9 órakor záróünnepség.

A jó Isten segítségével ismét eltemettünk egy tanévet a mulandóság tengerébe. Adja a kegyes Ég, hogy ez esztendőnek minden fáradságos perce gazdag gyümölcsöt hozzon a boldog örökkévalóságra! —

V.

Ünnepségek.

Az intézet gondoskodik arról is, hogy a leánykák hozzászokjanak a nyilvános fellépéshez s hogy fűszerezze a tanuló ifjúság egyhangú életét. E célból a lefolyt tanévben is rendezett a Haynald-intézet részint zártkörű, részint nyilvános jellegű előadást a következő programmok szerint.

1. MEGHÍVÓ

az aradi vértanúk emlékére rendezett gyászünnepségre.

MŰSOR:

1. „Szózat“ Vörösmartytól.

2. Rosenauer A. Offenbach. „Ses centes d' Hoffmann.“ Zongorán 6 kézre játsszák: Tóth Gizella, Bagáry Anna, Vállay Erzsébet.

3. Szepessy—Kerner. „Bitófák beszédje,“ melodráma, szavalja: Paupert Ilona.

4. Kontski. „Reveil du Lion,“ 2 zongorán 8 kézre előadják: Benedek Márta, Raimund Eugénia, Hirmann Dóra, Végh Elza.

5. „Himnusz“ Kölcseytől.

2. MŰSOR

Szent Erzsébet napján.

1. Ének: „Szent Erzsébet asszony!“

2. Hermann Wenzel. „Gavotte,“ zongorán 6 kézre előadják: Medgyesi Rózsa, Medgyesi Erzsébet, Dominusz Erzsébet.

3. Bán Aladár. „Szent Erzsébet betege,“ szavalja: Sárkány Etelka.

4. G. Rossini. „A sevillai borbély,“ 2 zongorán 8 kézre előadják: Popovits Olga, Szauter Margit, Kafga Irén, Fischer Margit.

5. Alkalmi felolvasás: Kelemen Margit.

6. Heidberg A. „Csárdajelenetek," zongorán 4 kézre játsszák: Tóth Gizella, Szappanos Klára.

7. Az Erzsébet-név kultusza.

Szereplők:

Borsos Erzsébet, Korponay Irén, Bata Franciska, Schwella Szilárda, Szilner Erzsébet, Tóth Gizella, Raffai Ilona.

8. Hermann Mohr: „Rondo brillante," 2 zongorán 4 kézre játsszák: Engel Ilona, Benedek Márta.

9. Ének. Erzsébet királyné emlékezetére.

3. DECEMBER 7.

A közös névnap előestéjén is rendeztek az intézet bennlakó növendékei kis ünnepséget a következő pontokkal:

1. „Ave Mária," énekli Bagáry Anna.

2. „Szűz Mária szeplőtelen fogantatása," költemény, szavalja: Lorencz Kató.

3. Sievert „Gyöngyvirág hangjai," zongorán 6 kézre játsszák: Nagymihály Irén, Kossányi Erzsébet, Ajtay Vilma.

4. „A szívesen látott vendég," vígjáték egy felvonásban.

Személyek:

Nagynéni: Kovács Ilona. Döbné: Paupert Ilona. Leányai: Tripolszky Erzsébet, Lorencz Lenke. Örzsi cseléd: Kecskés Teréz.

5. Gaál F. „Magyar ábránd," zongorán 2 kézre előadja: Végh. Elza.

6. „Vándorlás a haza földjén," daljáték, éneklik az intézeti növendékek, zongora- és harmoniumkisérettel.

7. Oesten Th. „Alpesi pí[illegible]," zongorán 6 kézre előadják: Hirmann Dóra, Raimund Eugénia, Vállay Erzsébet.

8. „Bajos Jeromiás," monolog, elmondja: Doboczky Gizella.

9. O. Lebierre. „Les Sons du Coeur," zongorán 2 kézre játssza: Benedek Márta.

10. Különböző táncok, zongorán kiséri: Benedek Márta.

4. MEGHÍVÓ

Nagyságos és Főtisztelendő Márton Mátyás, prépost, espe-res-plébános igazgató urunk nevenapja alkalmából f. hó 23-án d. u. 3 órakor tartandó ünnepségre.

1. Chwatal-Horváth. „Divartissement originale," zongorán 6 kézre előadják: Kelemen Ilonka, Medgyesi Erzsike, Paupert Margit.

2. A VÁSÁRFIA.

Színmű egy felvonásban.

Szereplők: Anya, Teréz asszony Bali Erzsike
Etelka . . . Kovács Erzsike
Rozi . . . Kelemen Irénke
Katica . . . Kürti Rózsi
Erzsike . . . Schumacher Kató
Franci . . . Medgyesi Rózsi
Margit . . . Bicskei Matild
Drótos: Bagi Anna, őrangyal: Sóti Margit.

3. „Névnapi köszöntő," elmondják: Bata Ilonka, Singlédi Magda.

4. Fr. Behr. „Névnapi polka," zongorán 4 kézre játsszák: Laczkovits Anna, Paupert Ilona.

5. „13 nyelves dal." Karmester: Doboczky Gizella. Énekesek: Lorencz Kató, Nagymihály Irén, Kelemen Margit, Raimund Eugénia, Vállay Erzsébet, Tripolszky Mária, Kossányi Erzsébet, Tóth Gizella.

6. Vendéghegyi G. „Vándormadár," melodráma, szavalja: Schwarcz Gizella, zongorán kiséri: Benedek Márta.

7. G. Ludovic. „Fleurs D' oranger," zongorán 4 kézre játsszák: Kafga Irén, Popovits Olga

8. „Feministák a főzőiskolában." Énekes móka, szövegét írta: Falk R., zenéjét: Hetényi Albert.

Személyek:

Bogárdiné, a főzőiskola igazgatónője		Kovács Ilona
A főzőiskola növendékei	Zsuzsi, szakácsnő: . .	Bagáry Anna
	Janka	Kecskés Teréz
	Margit	Szappanos Klára
	Vilma	Fischer Margit
	Edit	Tyok Andulka

9. W. Kramer. „Örömünnep," zongorán 6 kézre előadják: Tóth Gizella, Szauter Margit, Hirmann Dóra.

10. Üdvözlő beszéd, mondja: Borsos Erzsébet.

11. Toaszt, énekli az intézeti énekkar.

5. MÁRCIUS 3.

A bennlakó növendékek a következő csinos programmal üdvözölték az intézet főnöknőjét születés napja alkalmából.

1. Annuska születésnapja.
Színmű 2 felvonásban.

Személyek:

Gyermekei	Mama . .	Paupert Ilona
	Annuska . .	Tripolszky Erzsike
	Pali . .	Veréb Erzsike
Annuska barátnői	Erzsi . .	Paupert Margit
	Irma . .	Lorencz Lenke
	Lili . .	Vállay Idus
	Juliska . .	Stefán Róza

2 Gänschals C. „Tavaszi harangok," zongorán 6 kézre játsszák: Tripolszky Mária, Pósa Vilma, Lorencz Kató.

3 A SZŐKEVÉNY.

Vígjáték 3 felvonásban.

Személyek:

Gyermekei	Dr. Kármánné	Lorencz Kató
	Pista	Tyok Andulka
	Bözsike	Kecskés Teréz
	Csóré cigányprímás	Doboczky Gizi
	Dorka, felesége	Raimund Eugénia
	Panna, leánya	Szretykov Néva
	Durbints, hegedűs	Molczer Irén.

4. Durand de Grau. „Il Corricolo," zongorán 4 kézre előadják: Kossányi Erzsébet, Ajtay Vilma.

5. A zeneköltő. Tréfás dalmű.

Szereplők:

Cecilia, zeneköltő	Bagáry Anna
Arabella	Kovács Ilonka
Edömilla	Tripolszky Mária
Ciberilla	Nagymihály Irén
Idenátha	Schwarcz Gizella

Kar: A növeldei énekkar.

6. Köszöntő párbeszéd. Személyek: Dini: Bali Erzsike, Fini: Sóti Ilonka, Tini: Sóti Manci, Szera: Kurfis Margit, Tera: Buzogány Teréz, Vera: Pecsner Teréz.

7. Toaszt, énekli a növendékek énekkara.

6. A záróünnepség műsora:

1. Poor V. „Hajós-egyleti polka," zongorán 4 kézre játsszák: Dömötör József, Kúthy Károly.

2. H. E. Richter. „Tavaszi virágok," zongorán 6 kézre előadják: Vincer Irén, Szilágyi Rózsi, Lorencz Lenke.

3. „A vidám legyek," tréfás kar, éneklik a polgári iskola tanulói.

4. Fr. Behr. „Rózsabimbó," zongorán 4 kézre játsszák: Stefán Róza, Vállay Ida.

5. L. Streabbog. „Le départ," zongorán 6 kézre előadják: Szretykov Néva, Schwarcz Valéria, Zlokolica Milica.

6. „Cinka Panna nótája," cimbalmon játssza: Dvoracsek Mária.

7. M. Franke. „Bajadér-tánc," 2 zongorán 8 kézre előadják: Laczkovits Anna, Kossányi Erzsébet, Popovits Olga, Veréb Erzsi.

8. H. Wenzel. „Piroska," zongorán 6 kézre játsszák: Paupert Ilona, Paupert Margit, Lorencz Kató.

9. „Potyajegy," monolog, elmondja: Doboczky Gizella.

10. W. Vojé-Kramer. „Flatterröschen," zongorán 6 kézre előjátsszák: Kelemen Ionka, Medgyesi Rózsi, Medgyesi Erzsébet.

11. T. Mattei — G. Blasser „Virágcsokor" 2 zongorán 8 kézre előadják: Kelemen Margit, Pillich Ilona, Tukats Edit, Pósa Vilma.

12. „Búcsú az intézettől," énekli az intézeti énekkar.

13. Beethoven — Brissler „István király," 2 zongorán 8 kézre előadják: Kafga Irén, Fischer Margit, Dominusz Erzsébet, Molczer Irén.

14. Bellini — Beyer „Norma," zongorán 6 kézre játsszák: Szauter Margit, Ajtay Vilma, Kovács Ilona.

15. „Kétszer nyílik," népdal és „Bajtárs-polka," cimbalmon játssza: Auguszta Emília.

16. Fr. Schubert — Brunner. „Trois marches militaires," 2 zongorán 8 kézre előadják: Tóth Gizella, Raimund Eugénie, Szappanos Klári, Vállay Erzsébet.

17. Sydney Smith. „Martha," zongorán 4 kézre játsszák: Engel Ilona, Hirmann Dóra.

18. „A mai uraságok," tréfás négyes.

Szereplők:

Cselédek	Kati . .	Tyok Andulka
	Zsuzi . .	Bagáry Anna
	Sári . .	Schwarcz Gizella
	Erzsi . .	Nagymihály Irén.

19. Weber — Rihm. „Fölszólítás a táncra,“ 2 zongorán 4 kézre játsszák: Benedek Márta, Végh Elza.

VI.

Kirándulások.

I.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úrnak 1905. évi 2472. számú rendeletével megengedett eszközök igénybevételével a Haynald-íntézet is rendezett tanulmányi kirándulást a haza szívébe, Budapestre.

Sajnos, a súlyos megélhetési viszonyok miatt, csak 21 növendék élvezhette a tanulmányút édes örömeit s rendkívüli hasznát.

Hálás köszönetet mondunk Stern Irma kisasszonynak, szíves kalauzolásáért és Torday József, állomásfőnök úrnak, kinek közvetítésére a Máv. igazgatóság a gyorsvonathoz közvetlen III. osztályú kocsit bocsátott rendelkezésünkre.

Polg. leányiskolai ifjúságunk kis töredéke 6 tanítónő kíséretében az 1913. év, okt. hó 18-án indult el Magyarkanizsáról a következő vázlatos leírás szerint.

I. nap.

1. 1 órakor megérkezés Budapesten.

2. 2 „ ebéd a Miksa-utca 9. szám alatt levő Viktória-penzióban.

3. Néprajzi-Múzeum, gyümölcs- és virágkiállítás megtekintése.

4. Gyönyörködtünk Feszty Árpád remek körképében.

5. Földalatti villanyoson vissza. Vacsora a Viktória-penzióban.

II. nap.

6. Fél 8 órakor szentmise a kalocsai iskolanénék házi kápolnájában. (Mária-utca, 7. sz.)

7. Megnéztük az Egyetemi-templomot.

8. A Dunán át propollerrel Budára s a hegyen gőzsiklóval mentünk fel a Várba.

9. A Várat s az Erzsébet—Múzeumot járvány miatt nem nézhettük meg. Azonban a Várkápolnát és sz. István jobbját megtekinthettük.

10. Utunk a Mátyás-templomba s onnan a Halászbástyára vezetett.

11. Fél 1 órakor ebéd a Viktória-penzióban.

12. Villanyoson mentünk az állatkertbe.

13. A Duna-partról szemléltük a budai hegyeket.

14. Visszajövet betértünk Ferencrendiek templomába.

15. Vacsora.

III. nap.

16. Fél 8 órakor reggeli. Tervünk szerint megnéztük a Párisi Nagy Árúházat, majd Budapest legszebb templomát, a sz. István-bazilikát.

17. Onnan elmentünk az Országházba. Figyelmünket lekötötte a képviselők fogadó terme, a tanácskozási terem, a főlépcsőház. Láttuk a kir. Kúria előcsarnokát is!

18. Villamossal visszamentünk a Viktória-penzióba, hol megebédeltünk.

19. Rövid pihenés után villamossal a Margithídig s azon át gyalog mentünk a Margit-szigetre. Szemléltük azon zárda romjait, melyben IV. Béla leánya szent Margit élt; a Margit-forrás vizét is megízleltük.

20. Vissza lóvonattal a hídig s onnan gyalog siettünk szállásunkra. Másnap korán reggel fájó szívvel vettünk búcsút édes hazánk szép fővárosától.

II.

Általánosan elfogadott igazság, hogy a határozott ismeret s a reális tudás elsajátításához feltétlenül szük-

séges a szemléltetés, a közvetlen tapasztalat. Ez képezi a tanulmányi kirándulások első és főcélját, mihez még hozzákapcsolható a második nem kevésbbé fontos cél, hogy t. i. növendékeink megismerjék és megszeressék ezt az édes magyar hazát.

A sok buzdítás, a gyermekek könyörgései nem maradtak eredmény nélkül. Kedveshangú kérő levelek megindították a minden áldozatra kész szülők nemes szívét s így a Haynald-intézet dacára hogy még mindig nélkülözi a kirándulási alapot, e tanév második felében is rendezhetett nagyszabású tanulmányutat a kis „magyar tengerre," a Balatonra és vidékére.

A fényesen sikerült tervet Mária Kornélia, általános tanácsosnő készítette.

Utunk sikeres megtételét szívességével nagyban előmozdította Torday József állomásfőnök úr, kinek az összes kirándulók köszönetüket tolmácsolják.

Május 17-én bizony elég korán keltünk. Fél 6 órakor már szentmisét hallgattunk, megáldoztunk. Reggeli után gyalog indultunk az állomásra. Az eső permetezett, de ki törődött most avval?! Sietve helyezkedtünk el a Tekintetes Vasúti Igazgatóságtól rendelkezésünkre bocsátott külön kocsinkban, hol csakhamar egészen otthoniasaknak éreztük megunkat, amennyiben nemcsak a szakaszt tekintettük béreltnek, hanem ki-ki még a helyét is, mihez aztán 8 napon keresztül ugyancsak erősen ragaszkodtunk.

Robogva vitte a vonat a kedélyes kiránduló csapatot a szép Alföldön keresztül Bajára. Itt a Miasszonyunkról nevezett Iskolanénék igazi magyaros vendégszeretetben részesítettek, amiért áldja meg őket a Mindenható! Az ízletes, mondhatni fejedelmi ebéd elköltése

után növendékeink zenével és tánccal üdítették fel fáradt tagjaikat a további utazásra, Bátaszék felé. A vidék változatossága, főleg a messze távolban kéklő Mecsek-hegység mélyen lekötötte a gyermekek figyelmét. Bátaszéken jó háromnegyed óráig kellett várakoznunk s hogy minden percet értékesítsünk, egy jólelkű bácsi bíztatására a templomot szerettük volna megnézni. Megrövidíteni akarván a kissé hosszadalmasmak látszó utat, egyenesen keresztülvágtattunk az állomás közelében fekvő réten. Tervünk azonban a sok pocsolya miatt dugába dőlt, csalatkozva, bosszankodva visszaballagtunk a vonathoz, mely csakhamar el is indult. Fáradtan, álmosan érkeztünk körülbelül fél 11 órakor Pécsre.

Miután növendékeinket a Matessában elhelyeztük, kocsin mentünk szállásunkra, a Miasszonyunkról nevezett Iskolanénékhez, kik igen kedves, lekötelező szívességet tanúsítottak az éjszakai nyugalmat zavarók iránt. Fogadják jóságukért hálás köszönetünket!

Bárcsak félnapot tölthettünk ez ősrégi, remekfekvésű városban, mégis sok értékes ismeret birtokába jutottunk. Hálás elismeréssel adózunk itt Dr. Késmárky István, jogakadémiai igazgató úrnak, ki kegyes volt bennünket Pécs főbb nevezetességeihez kalauzolni s mindedütt szakszerű magyarázatokkal szolgálni. Először is a Katholikus-Kör gyönyörű épületét tekintettük meg. Aztán a Littke-féle pezsgő-gyárba siettünk, melynek labirint-pincéje valóságos üvegerdőt képvisel. A gyár igazgatójának rendkívüli szívessége folytán nemcsak megismertettek bennünket a pezsgőkészítés érdekes módjával, hanem meg is kínáltak az édes itallal.

Innen Dr. Késmárky igazgató úr a négytornyú székesegyházba kalauzolt. Elragadtatással gyönyörködtünk

a remek falfestményekben és domborművekben. A székesegyház még a XII. században épült; Dulánszky Nándor püspök 1882—1801-ig három millió korona költségen tiszta román stílben restauráltatta. A nagynevű püspök sírját emléktábla jelzi a fennkölt gondolkodású főpap domborművű képével.

Érdeklődésünket lekötötte a Széchenyi-téren levő, török mecsetből átalakított, 28 m. magas kupolával bíró belvárosi templom, a csinos városháza s a nem nagy, de szép színház.

Majd időmegtakarítás céljából villanyoson tettük meg az utat a Zsolnay-féle híres majolika-gyárba. Szinte hihetetlen, hogy a mostani hatalmas gyártelep valamikor egyszerű fazekas-műhely volt. De Zsolnay Vilmos, ki ezt valami atyjafiától örökölte, magyar elmével birt. A magyar elmének pedig megvan az a tulajdonsága, hogy néha kis dolgokban is nagyot gondol. Így Zsolnay Vilmos először az agyagmesterség tanulásába kezdett. Foglalkozott emellett kémiával is, aztán a Pécs környékbeli agyagból megalkotta a pécsi fajánszot. A jó Isten kitűnő dolgozótársakat adott a derék Zsolnaynak két leányában és fiában. A Zsolnay-gyár világszerte ismert bélyege: a T. J. M., t. i. Zsolnay Teréz, Julcsa és Miktós nevét örökíti meg. Ők alkották a régiségekből és a népiesből a magyar keramiai stílust.

Amit eddig csak elméletileg tudtunk, arról most meggyőződhettünk saját szemünkkel. Végignéztük, mint festik az átlátszó színes zománcokat a jellegzetes elefántcsontszínű alapú pécsi fajánszra. Mivel a festett tárgyak a kemencében ugyanannak a hőfoknak vannak kitéve, mint amelyen az alapmáz megolvad, azért máz és festék bensőleg összeforrnak, fényük egyforma lesz.

A pécsi fajánsz összhangzó egyöntetűsége ennek tulajdonítható.

A gyárban állandóan 700-800 munkás foglalkozik, s 30.000 q. agyagot dolgoznak fel évente.

Szemet káprázt ató szépség, a legmagasabb fokon álló művészi termékek tárultak elénk a raktárban.

Zsolnay Vilmosnak Pécsett szobrot állítottak, mert méltán megérdemli, hogy a haza nagyjai egyikének tekintse őt mindenki.

Sajnos, az idő rövidsége miatt nem maradhatunk ezen impozáns városban, mert vonatunk már 11 óra 45 perckor indult Ujdombováron keresztül Kaposvárra, hová 3 óra 6 perckor érkeztünk. A város igen kellemes benyomást gyakorol az idegenre. Mindjárt az állomásnál szembetűnik a két év előtt épült, modern berendezésű szinház, mit az igazgató engedélyével kivül-belül megtekinthettünk. Szállásunk az uj „Turul" nagyszállóban volt. E gyönyörű épület ugy berendezés, mint tisztaság és kényelem tekintetében igazán diszére válik Kaposvárnak. Az elszállásolás megtörténése után hosszabb sétára indultunk, azonban hatalmas zivatar közeledett, aminek kikerülése végett már 7 óra felé szállásunkra siettünk. De az igazságügyi palotát, a honvéd gyakorlóteret, a róm. kath. templomot, a hatalmas régi megyeházát még megnéztük.

19-én reggel 8 óra 6 perckor bucsut intettünk Kaposvárnak s 9 óra 32 perckor már Somogyszobon voltunk. Itt pihenőt tartottunk déli 12 óráig, de előbb megebédeltünk az állomási vendéglőben. A rögtönzött ebéd pompásan sikerült, s az éhes csapatnak ugyancsak ízlett. Ezért valóban elismerés illetti az állomási vendéglőst!

Marcalit és Balatonszentgyörgyöt elhagyva, Bala-

tonkereszturnál pillantottuk meg először a Dunántúl szemefényét, a ragyogó Balatont. Növendékeink örömujjongásban törtek ki, s egymás közt azt vitatták, hogy ki látta meg legelőször a magyar tengert?! Ilyen derült hangulatban 3 óra 40 perckor Keszthelyen szálltunk ki. Kalauzunk a Ranolder-intézetbe vezetett, melynek nagyérdemű főnöknője igen szeretetteljesen fogadott. A számunkra keszitett ozsonna elköltése után megtekintettük az intézetet. Érdekes látnivalót nyujtott gazdag tanügyi felszerelése. Elragadóan szép a házi kápolna, melytől alig tudtunk megválni. Általában a Ronolder-intézetben töltött rövid tanulmányútunk legkedvesebb részét képezi. Isten fizesse meg a jó főnöknő és a kedves nővérek szivességét!

Az eső megszűnt, s így a még rendelkezésünkre álló időt a kies fekvésű város nevezetességeinek megismerésére fordíthattuk. A gót- vagyis a csúcsíves épitkezésnek csodálatosan szép műve a plébánia - templom. Ezt és a mellette levő rendházat a pártütő Lackfy István nádor emeltette 1386-ban. A templom törvénnyel védett, országos műemlék.

A róla elnevezett utca végén emeletes egyszerű épület: a Georgikon áll. E háznak európai nevezetessége van, mert abban volt a legelső mezőgazdasági iskola. A Georgikon 51 évig állott fönn. 1848-ban zárták be, mikor minden hallgatója harcba ment a hazáért. Az állam 1865-ben gazdasági tanintézetet állított. Ez később szűknek bizonyult. Helyébe építették a gazdasági akadémia mostani palotáját.

Láttuk Petőfi Sándor feleségének, Szendrei Juliának szülőházát is. Kereszthelynek egyik büszkesége a Festetics-palota, melynek hatalmas méretei és magas, impozáns tornya az egész vidéket uralja. A főgimnázium

előtt áll a magyar föld, a magyar dal nagy apostolának, gróf Festetics Györgynek a szobra Lukácsy Lajostól. Goldmark Károlynak, a nagy zeneszerzőnek szülőházát szép emléktábla jelzi.

Remek a Balaton partja. 20 év előtt itt még nádas volt. A város feltöltötte s most már számos kényelmes padról gyönyörködhetünk a vidék szépségeiben. A partról be a vízbe hosszan, 400 méternyire nyúlik a moló, a gőzhajó-kikötő. Ez a vízi építkezés egyik remeke. A molón jó kis sétát tettünk, azután szinte belefáradva a sok szépség élvezetébe mentünk az állomásra, hogy utunk végső pontját: Balatonfüredet minél előbb elérjük.

Már éjfél felé járt az idő, midőn megérkeztünk Balatonfürepen. Nagynehezen találtunk kalauzt, ki bennünket az Eszterházy-szállóba vezetett. Csendes éjszaka volt; egyetlen csillagocska sem világított. Körülbelül 20 percig botorkáltunk a kínos, ijesztő sötétségben. Mindennel tisztában voltunk, csak azzal nem, hogy tulajdonképen hol vagyunk. Végre a szállótulajdonostól megtudtuk ennek okát, hogy t. i. 1—2 nappal ezelőtt a villám becsapott a villanyvezetékbe. — Sebaj! Mint kirándulók elég kedélyesen fogtuk fel a dolgot s csak annak örültünk, hogy ép tagokkal eljutottunk szállásunkra, hol végre 1 óra körül nyugalomra térhettünk.

Annál kellemesebb meglepetés várt reánk másnap. Reggeli után azonnal lesiettünk a Balatonra. Minő festői kép tárult itt elénk! Szemközt láttuk a költőktől annyiszor megénekelt, öreg Tihanyt, Siófokot, a Balaton szegélyző hegyekkel. Tervünk szerint a délelőttöt Tihanyban akartuk tölteni. A Csónakázó-Egylet két motoros csónakján és egy vitorlásán átrándultunk a félszigetre. Az út

rendkívül kellemes volt. Alighogy kikötöttünk, apró gyermekek egész serege fogadott s kínálgatott kecskekörmökkel, árvalányhajjal, mit persze mindenki szívesen vásárolt. Lihegve, csaknem négykézláb kapaszkodtunk föl a hegyre, keserűen tapasztalva azt, hogy közülünk bizony senki sem született turistának. Körülbelül 8—9 percig gyakoroltuk magunkat a kűzdelmes hegymászásban, míg felértünk a visszhanghoz, melynek kipróbálása igen mulatságos volt. 8—10 szótagot elég könnyen visszaad, nem oly tisztán és erősen, mint azelőtt. Ennek oka némelyik szerint az úgynevezett visszhangrontó villa, mások szerint pedig a templom körüli erdősítés volna.

Megtekintettük a tihanyi bencés apátság templomát is melyet I. Endre király építtetett, kinek állítólagos síremlékét láttuk a templom alatta sírboltban. A mostani kolostor és templom a 18. században épült. Egy bencés szerzetes volt szíves megmutatni a kolostor folyosóján levő s a Balatonra nyíló boldogság ablakát. Az ehhez fűződő mesét oly lekötelező nyájassággal mondta el növendékeinknek, hogy alig akartak elmenni e kedves helyről. Körüljártuk a csinos kis hegyi parkot s azután a meredek úton leereszkedtünk a kikötőhöz, hogy a hullámzó Balaton tetején térjünk vissza az Eszterházy-szállóba. Azonban a kiránduló csapat négy lelkes tagjával gonosz játékot űztek a haragos hullámok, sűrű egymásutánban becsaptak az aránylag kicsiny csónakba s a így bentlevők alaposan megáztak. — Estefelé rövid sétát tettünk a Balaton partján. Most már nem kergetett hullámokat, csak pár könnyű csónakot ringatott síma tükrén. 21-én ünnep lévén, szent misét hallgattunk, azután megnéztük a fürdőt, mely messze bent van a Balatonban s melyhez 180 m. hosszú híd vezet. Villái ko-

zül legnevezetesebb a szép parkban levő prímási villa, hol a nyugalomba vonult hercegprímás, Vaszary Kolos különös szeretettel tartózkodik.

„Menjünk vissza a Balatonhoz, búcsúzzunk el tőle", hangzott egy-két gyermek ajkáról a kérés. Az indítványt elfogadtuk, még jó félóráig csónakáztunk, azután könynyes szemmel fájó Istenhozzádot mondtunk a remek tájnak; nem telt bele egy óra, s a Balaton összes szépségével végkép eltűnt a szemünk elől. Sovárgó tekintetünk hiába kereste, többé nem láttuk! —

A pályatest sérülése miatt eltértünk úti tervünktől, s így Veszprémen, Jutason, Székesfekérváron keresztül mentünk Budapestre. A következő nap délelőttjén a Várat néztük meg, hová Nagyságos Loosz István, királyi tanácsos kegyes közvetítésével jutottunk. Mély tiszteletünket és hálánkat ez uton is kifejezzük!

Megilletődéssel, a legnagyobb kegyelettel szemléltük az Erzsébet királynő — Múzeumban felhalmozott s a hű magyar nemzet szemében oly értékes emlékkincseket. Innen a Várkápolnába, a Mátyás-templomba s a Halászbástyára vitt útunk. A Várból lejövet, láttunk a Lánchid bontását, mi életveszéllyel jár; szemtanui is voltunk egy ilyen szerencsétlenségnek. Délután a diszkertté alakitott Margit-szigeten élveztünk 1-2 kellemes órát. 23-án délelőtt az állatkertbe, délután az Országházba s a Kir. Kuria remek lépcsőcsarnokába kalauzolt Stern Irma kisasszony, azután a Szabadságtéren át villamoson hazasiettünk. Még csak a Nemzeti Múzeumba vágyódtunk, 24-én délelőtt az utolsó kivánságunk is teljesült. Növendekeinket főleg az ásvány- és régiségtár érdekelte.

Nem sok időnk lévén, sietve megebédeltünk, hogy a 12 óra 20 perckor induló vonat hazahozhasson édes

otthonunkba, a Haynald-intézetbe. Zentán Huszágh István, városi tanácsos, itthon pedig Kelemen István alkapitány vártak a számunkra kirendelt kocsikkal. Kimerülten, de boldogan s azon édes tudatban tértünk nyugalomra, hogy sok hasznos dolgot láttunk, tapasztaltunk és tanultunk!

A 8 napig tartó út fejenkint 45 K.-ba került. Mindazok, kik szivesek voltak ez ügyben támogatni, fogadják hálás elismerésünket! —

VII.

A magyarkanizsai róm. kath. iskolákban a Nmélt. Püspöki kar utasítása és a Nmélt. Vallás- és Közokt. ügyi Miniszter úr 1897. évi 70680. sz. a. kelt rendelete és a helyi viszonyok tekintetbe vételével megállapított szűnnapok:

1. Szept. 10—15 beíratások (csak délelőtt 10 óráig). E napok délutánján szünet.

2. Szept. 16-tól 30-ig bezárólag.

3. Okt. 4. Őfelsége nevenapja.

4. Okt. 6. Nemzeti ünnep.

5. Nov. 2. Halottak napja. (Egész nap).

6. Nov. 23. Szentségimádás napja. A tanulók a külső iskolákból d. e. 11 órakor, a zárdából d. u. 2 órakor szentségimádásra vezettetnek. Egész nap szünet.

7. Dec. 24-től január 2-ig (bezárólag) karácsonyi szünet.

8. Febr. 3. Balázsolás a reggeli 8 órai szentmisén, délután előadás, a szállási iskolákban szünet.

9. Hamvazó szerdán reggel 8 órakor a szentmise alatt hamvazás, utána egész nap szünet.

10. Febr. 24. v. 25. szent Mátyás apostol ünnepén igazgatói szünet.

11. Márc. 15. Nemzeti ünnep.

12. Márc. 19. Zárdában búcsú, szünet a zárdai iskolákban.

13. Márc. 24. Szentségimádás. (Többit l. a 6 pontnál.)

14. Zárdában a főnöknő nevenapján szünet.

15. Husvéti szünet, mely kezdődik nagyhétfővel s husvét utáni keddel végződik.

16. Ápr. 11. Nemzeti ünnep.

17. Ápr. 25. Szent Márk. napja. Búzaszentelés. A fél 8 órás szentmisén s az utána való körmeneten az ifjúság részt vesz, délután szünet.

18. Keresztjáró napok három napján reggel a 7 órai misén és körmeneten a tanuló ifjúság is részt vesz, délután előadás.

19. Pünkősdi szünet. Kezdődik pünkősd előtti szombaton és végződik utána való kedden. (4 nap.)

20. Kanizsai vásárt követő hétfő.

21. Jún. 8. Nemzeti ünnep.

VIII.

Szertárak.

Intézetünk felszerelésének gyarapítása céljából Magyarkanizsa rendezett tanácsú városnak benyújtott tandíjból a következőket kérelmeztük:

3 tucat Thonet-szék, a polgári IV. osztály részére.

1 drb. szekrény, az ifjusági könyvtár számára.

Üvegharang, csiszolt széllel, 15 cm. átmérőjű.

Kétkarú emeltyű fából, kampókkal ellátva, vasállványon.

Üveggömb, (melléktárgy a centrifugál géphez.)

Sűrüségmérő, a víznél nehezebb folyadékok mérésére.

Lopó.

8 dr. 1 köbcentiméteres kocka a testek különböző fajsulyának megmagyarázására.

Davy-féle biztosító lámpa.

Röntgen-lámpa

Állvány, a Röntgen-lámpához.

Szögmérő fából, 50 cm. átméretű.

Mértani testek gyűjteménye.

Háromoldalú hasáb, mely 3 egyenlő térfogatú, háromoldalú gúlára szétoszthatő, 150 mm. magas.

Drágakő-utánzatok.

Üvegvágó gyémánt.

Szaklapok:

1. Katholikus Szemle
2. Hivatalos Közlöny
3. Polg. isk. Közlöny
4. Népnevelő
5. Néptanítók Lapja
6. Zászlónk
7. Nagyasszonyunk
8. Patyolat
9. Budapesti Bazár
10. Frauenfleiss
11. Zene
12. Erő és Egészség.

Az ifjúsági könyvtár használatáért befolyt összegből az 1913-1914. tanévben a következő műveket szereztük be:

1.	Benedek Elek	Székely mesemondó
2.	„ „	Édes kicsi gazdám
3.	„ „	Két történet
4.	„ „	Rügyfakadás
5.	„ „	Itt sem volt, ott sem volt.
6.	„ „	Várhegyi Zoltán
7.	„ „	Székely lakodalom
8.	„ „	Nagyapóéknál
9.	Hoffmann Ferenc	Száz kis történet
10.	Kőrösi Henrik	Bözsike
11.	Győri Ilona	Vidám mesék
12.	„ „	Csitri Erzsi
13.	Dávid Margit	Ezeregyéjszaka
14.	„ „	Huncut Böske kalandjai
15.	Pósa Lajos	Elek apró meséi I. k.
16.	„ „	„ „ „ II. „
17.	„ „	„ „ „ III. „
18.	„ „	„ „ „ IV. „
19.	Böngérfi János	Az állhatatlan herceg
20.	„ „	Tündér Ilona
21.	K. Beniczky Irma	Apró mesék
22.	Mikszáth Kálmán	A keresztmama újabb meséi
23.	Roboz Andor	Jancsi és Iuliska
24.	Gyarmathy Zsigáné	Tündérkirály fia, lánya
25.	„ „	Három leány története
26.	Gaál Mózes	Nótás Katica
27.	Franklin-Társulat	Don Quichote kalandjai
28.	Cooper J.	Az utolsó mohikán
29.	P. Luis Coloma	Boy

30. Shechan Patrick A.	Az üldözöttek.
31. Jókai Mór	A rózsák szigete
32. Bánfi J.	A varróleány
33. Donászy F.	Mátyás király ifjúsága
34. „ „	Életünket és vérünket
35. Gömbösné G. Margit	Piroska története
36. B. Büttner Lina	Egy rút kis leány története
37. Faylné Hentaller Mária	Róza története
38. „ „ „	Árva Margit
39. „ „ „	Sződy lányok
40. Szabóné Nogáll Janka	Pipiske
41. „ „ „	Elvira kisasszony
42. Ségur grófné	Az aranyos gyermek
43. Dr. Szabóné Illésy P.	Kis gazdasszony
44. Ambrozovicsné	Hajnalka
44. Sebők Schultz	Tengeren túl
46. Greville Henrik	A kis hercegnő
47. Daudet Alfonz	A kis izé
48. Tábori Kornél	A rejtelmes ifjú
49. Fodor Sándor	Napoleon
50. Fanghné Gyújtó I.	A szabadságharc idejéből
51. Dr. Hohenauer Ignác	Mária Terézia és a magyarok
52. Smidt Kristóf	A virágkedvelők.

A tánári könyvtár a következő művekkel gyarapodott:

1. Brankovics György	A magyar szabadságharc tör-[ténete]
2. Smiles Shramm	A boldogulás útja
3. Eck Péter	Észak vidékein
4. Méhes András	Társalgó

5. Altai Margit — Gyermekszinház
6. Ballagi Mór — Német- magyar, magyar- né[met zsebszótár.]

Ezeken kivül Szabados Pál, adorjáni plébános úr az „Élet“ című folyóirat 1910. 1911. 1912. évi számait ajándékozta könyvtárunknak. Hálás köszönet érte! —

IX.

A növendékek fegyelmi rendtartása.

1. A növendékek vallási kötelmeiket buzgón teljesíteni tartoznak, nevezetesen: a) pontosan megjelennek a szentmisén és más kötelező ájtatosságokon; b) kellő előkészülettel részesülnek a szentségekben. c) részt vesznek nyilvános körmenetekben és ünnepies ájtatosságokban, amint az illetékes elüljáróság rendeli.

2. A növendékek az intézet igazgatója és minden tanítónője iránt tisztelettel és engedelmességgel tartoznak.

3. A növendék becsülje és szeresse növendéktársait és kellő tisztelettel bánjék velük, hogy viszont őt is becsüljék, szeressék és tiszteljék. Ha valamelyiktől sértve érzi magát, óvakodjék minden visszatorlástól, hanem terjessze ügyét az osztályfőnök vagy az igazgató elé.

4. Minden növendék köteles a kiszabott órákban az előadásokon pontosan megjelenni, a tanítás alatt teljes csendben és figyelemmel lenni és az előleges engedély nélkül való mulasztást szabályszerűen igazolni. Ha a mulasztás előre nem látott akadály miatt történt a növendék azt az intézetben való legelső megjelenésekor az osztályfőnöknél, a szülők — vagy helyettesüktől hozott hiteles irat, vagy ha az elmaradás oka betegség volt, orvosi bizonyítvánnyal tartozik igazolni. Előre látható akadályozás esetén a tanuló, ha mulasztása egy napnál továbbra nem fog terjedni, az osztályfőnöknél, ha a mulasztás egy napnál több időre terjedne, az igazgatónál

tartozik előre az engedélyt kieszközölni, de mindenkor szüleinek vagy ezek helyettesének kérelme alapján. Az a tanuló, ki igazolatlanul annyi tanórát mulaszt, amennyi a heti tanórák száma, a tanintézetből kilépettnek tekíntetik.

5. A tanintézetből való jövetel és az abból való kimenetel mindenkor illedelmesen és rendben történjék.

6. Bárhol, de különösen a tanintézet helyiségeiben tilos minden lármázás, perlekedés, civódás s még efféle illetlenkedés.

7. Bejáró növendékek a bennlakóktól semmiféle megbízatást el nem fogadhatnak, üzeneteket, levelezést nem közvetíthetnek. Az e szabály ellen vétőkre törvényeink teljes szigorát alkalmazzuk.

8. A tanítást szükségtelen kimenés, vagy más által zavarni nem szabad.

9. Nyilvános mulatóhelyeken és sétatereken a növendékek csak szülőik, helyetteseik, vagy idősebb nőrokonaik kiséretében jelenhetnek meg.

10. Színházba, hangversenyre, vagy házi mulatságra a növendék csak az elüljáróság külön engedélyével és csakis szülők, helyetteseik, vagy nőrokon kiséretében mehet. Nyilvános bálban és mulatságokban azonban semmi ürügy alatt sem szabad részt vennie.

11. Az iskolai helyiségeknek, bútoroknak, valamint a taneszközöknek megrongálása és bárminemű megsértése szigorúan tiltatik. Ha a megrongálás, illetve megsértés szándékosan nem történik, a növendék a kárt csupán megtéríteni tartozik, de ha szándékosan tette, akkor a kár megtérítésén kívül fegyelmi büntetés alá is esik.

12. A fennálló iskolai szabályokat, úgy a helyi viszonyok kívánalma szerint az illető elüljáróság által hozandó rendeleteket minden növendék lelkiismeretesen megtartani köteles. Minden törvénytelen és szabályellenes viselet fegyelmi eljárás alá esik.

X.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium törvényei és szabályrendeletei a nyilvános tanulók számára.

1. Nyilvános tanulók kivétel nélkül a tanév végén bocsáttatnak vizsgálatra. Az ily tanulók tanév közben magánvizsgálat alapján felsőbb osztályba nem léphetnek. (8359—1892)

2. A nyilvános vizsgálatok osztályonkint fél napig tartatnak és lehetőleg minden tantárgyra kiterjednek. A nyilvános vizsgálat csupán szóbeli.

3. Azon tanulók akik — bár a tanév túlnyomó részében rendesen feljártak az iskolába — a kitűzött időben valamely elfogadható alapos oknál fogva a nyilvános vizsgálaton meg nem jelenhetnek, vagy a vizsgálatot megszakították, bizonyítványt csak úgy nyerhetnek, ha az iskolából való kilépésük alkalmával az évvégi érdemjegyek az 5. §. értelmében anyakönyvileg már végérvényesen megállapíttattak (44.819—1893), ellenkező esetben az ily tanulók a következő osztályba csak úgy vehetők fel, ha a tantestülethez benyújtott kérvényük alapján az illető osztály összes tantárgyaiból pótvizsgálatra bocsáttatnak és azt sikeresen kiállják. A pótvizsgálat dijmentes.

4. Amely tanuló az évvégi vizsgálatot alapos ok nélkül mulasztotta el, (tehát az iskolából önként kilépett) s megszakított tanulmányait a következő tanév elején, esetleg évek mulva folytatni óhajtja, pótvizsgálatra nem, hanem csakis magánvizsgálatra bocsátható az egész évfolyamon eltanított tananyagból. Az ily tanuló a magánvizsgálatért járó összes díjakat megfizetni köteles. (54,139—1893., I. 32. §. a) pont.)

5. Azon tanuló, aki legfelfebb három tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot: a tantestület által javítóvizsgálatra bocsátható a következő tanév elején. Aki háromnál több tantárgyból bukott: annak ismételni kell az osztályt, úgy szintén annak is, aki a javítóvizsgálaton bárcsak egy tantárgyból is újra bukott.

6. Felső nép- és polg. leányiskolákban a női kézimunka és a rajz (szabadkézi és mértani) elsajátítása minden éptestű növendéktől feltétlenül megkövetelendő. Az ezekből kapott elégtelen osztályzat éppoly beszámítás alá esik, mint bármely elméleti tantárgyból.

7. Fölmentésnek csak a testgyakorlatból, a szabadkézi rajzból, a szépírásból, az énekből, a női kézimunkából lehet helyi tiszti orvosi bizonyítvány alapján, testi hiba okából.

8. A testgyakorlatból és énekből nyert elégtelen osztályzat a tanulónak felsőbb osztályba lépésénél akadályul nem szolgál (56.139 – 1889).

9. Szépírásból kapott elégtelen osztályzat a tanulónak első ízben való bukása esetén a felsőbb osztályba való fölvételnél akadályul nem szolgál, mindamellett azonban az illető szigorúan kötelezendő, hogy írását magánszorgalom által javítsa, mert ha a szépírásból a következő évben is elégtelennek találtatnék: akkor ez okból javítóvizsgálatra, esetleg osztályismétlésre utasítandó.

10. Izraelita vallású tanulókat szombati napon az iskolába járástól felmenteni nem lehet, de ezen a napon az írástól, számolástól és rajzolástól felmenthetők.

11. A javítóvizsgálat (a 17. §. esetét kivéve) csak a következő tanév elején és minden esetben csak azon tanintézetben tehető le, melyben a tanuló az elégtelen osztályzatot kapta.

12. A pót- és a javítóvizsgálatok díjmentesek.

13. Másodlatok kiállítása oly célból, hogy az eredeti a birtokosnak több példányban legyen meg bizonyítványa, meg nem engedhető: még az esetben sem állítható ki másodlat, ha az eredeti bizonyítvány nem volna a birtokos kezénél.

A bizonyítvány-másodlat kiállításának tehát csakis az eredeti elvesztése esetén van helye.

14. Intézetünkben az évi bizonyítványokért és másodlatokért járó díj 1 korona.

XI.

Kivonat.

a polg. isk. magántanulóinak vizsgálataira vonatkozó törvényekből és szabályrendeletekből.

V. K. M. 1908. évi december 14-én 145.100. számú körrendelete értelmében.

1. Polgári iskolánál magánvizsgálatot ezentúl évenkint csak kétszer, úgymint decemberben és a tanév végén tarthatók, még pedig a decemberi határidőben csupán a szabályszerű karácsonyi szünidő alatt, amikor a rendes tanítás szünetel, a júniusi határidőben pedig a rendes tanulók vizsgálatai után.

2. Magántanulókul jogosan beírt növendékek az 1895 évi 5009. számú rendelettel kiadott szabályzat 28. §-a szerint csak magánvizsgálatra bocsáthatók, de a többi rendes tanulókkal együtt nyilvános osztályvizsgálatot nem tehetnek.

3. Az 1904. évi július hó 24-én 53.755. számú körrendelet szerint elemi iskolai bizonyítvánnyal a tanév elején csak a polgári iskola I. osztályába lehet beiratkozni magántanulónak.

4. V. K. M. 1908. évi december 14-én 145.100. számú körrendelet értelmében elemi iskolai V. vagy VI. osztálybeli bizonyítvány alapján a polgári iskola II., illetve III. osztályának tantárgyaiból magánvizsgálat ezentúl nem engedélyezhető. Az ilyen bizonyítvánnyal biró folyamodók föltétlenül kötelesek a polgári iskola I. és II. osztálya tantárgyaiból szabályszerű s a követelményeknek mindenben megfelelő vizsgálatot tenni.

5 A magánvizsgálat írásbeli és szóbeli.
Az írásbeli vizsgálat a szóbelit megelőzi, zárt helyiség-

ben tartatik s azon a tantestület egyik tagja állandóan jelen van.

Irásbeli vizsgálat tárgyai: nyelvtani gyakorlatok, fogalmazás, magyar és német nyelv, számtan, rajz. (27.164.—1889.)

6. Akinek magyarnyelvi dolgozata elégtelen, az szóbeli vizsgálatra nem bocsátható.

7. Testgyakorlat és ének a magánvizsgálatok tárgyát nem képezik, ellenben a szépírásból a magántanulók megvizsgálandók. (56.139.—1889.)

8. Felmentések magánvizsgálatok alól csupán a női kézimunkából, továbbá a szabadkézi és mértani rajznak gyakorlati részéből van helye, tiszti orvosi bizonyítvány alapján, testi hiba okából.

9. Két osztály tantárgyaiból összevont magánvizsgálatra engedélyt csak rendkivüli körülmények által indokolt esetben adható. Iyen összevont magánvizsgálatot ugyanegy folyamodó egy tanévben csak egyszer tehet.

10. Túlkorúság a vizsgálatra bocsátó engedély megadásánál akadályul nem szolgál.

11. Ha a magánvizsgálatra jelentkezett tanuló a vizsgálaton egy, vagy legföljebb három tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott: valamely később tartandó magánvizsgálat határidejét megelőző napok egyikén a tantestület által javítóvizsgálatra bocsátható.

12. A javítóvizsgálatot csak abban az iskolában lehet letenni, amelyben a tanuló az elégtelen jegyet kapta.

13. Aki magánvizsgálaton háromnál több tantárgyból megbukott, vagy javítóvizsgálaton bárcsak egy egy tantárgyból is újra elégtelen osztályzatot kapott: az osztály (illetve ha összevonás volt: mindkét osztály) ismétlésére utasítandó, mely esetben csak újabb folyamodvány

alapján és az összes díjak újabbi lefizetésének kötelezettsége mellett bocsátható ismét teljes magánvizsgálatra.

14. V. K. M. 1897. évi augusztus hó 10-én 48.460. számú rendelet szerint, ha abban a tankerületben, amelyben a folyamodó lakik, a polgári iskola fennáll, akkor más tankerületben levő polgári iskolához vizsgaengedélyt nem nyerhet.

15. Ha abban a tankerületben, amelyben a folyamodó lakik, polgári iskola egyáltalában nem áll fenn, az esetben csakis a lakóhelyéhez geografiailag, illetőleg közlekedési szempontból legközelebb eső állami vagy községi polgári iskolához nyerhet vizsgálati engedélyt.

16. Intézetünknél a magánvizsgálat díja egy osztályból teendő vizsgálatért 40 korona, két osztály összevonása esetén egy osztályért 40 korona, a másikért 30 korona. A beiratási díj 4 korona. A tandíj 10 korona.

Az elemi népiskola tanulóinak érdemsorozata betűrendben az 1913-1914. tanévben.

I. osztály.

Kitűnő rendűek:

Árok Etelka
Bagi Etelka
Bicskei Mária
Bicskei Matild
Bicskei Etelka
Bödő Teréz
Bús Mária
Csikós Rozália
Csizmadia Erzsébet
Eszes Erzsébet
Horváth Mária
Huszák Mária
Jakus Veronika
Kelemen Erzsébet
Koncz Gizella
Kókai Julianna
Kürti Rózsa
Losoncz Mária
Medgyesi Gizella
Sándor Margit
Sóti Margit
Schvella Margit
Tukacs Anna
Tukacs Erzsébet
Tukacs Ottilia
Varga Borbála

Jeles rendűek.

Bata Viktória
Bata Veronika
Balázs Erzsébet
Bicskei Julianna
Bús Erzsébet
Csápek Etelka
Dobó Julianna
Farkas Erzsébet
Kossányi Jusztina
Laczkó Erzsébet
Losoncz Veronika
Lajkó Jusztina
Litzinger Lújza
Magyar Ilona
Mansfeld Julianna
Palotás Amália
Pataki Franciska
Rozman Viktória
Sóti Teréz
Szabados Erzsébet
Szilágyi Erzsébet
Tóth Ilona
Vajda Zenóbia
Váradi Teréz
Zsoldos Mária

Jó rendűek:

Erdélyi Erzsébet
Juhász Rózsa
Katona Veronika
Mészáros Viktória
Pap Ilona
Polyák Matild
Szabados Mária
Szegfű Rózsa
Szögi Julianna
Vajda Rozália
Váradi Veronika
Vörös Viktória

Elégséges rendűek:

Farkas Gizella
Hajdú Veronika
Katona Verka
Kókai Anna
Kovács Erzsébet
Lipták Julianna
Rásó Klementina
Szilner Ilona
Tóth Franciska

Elégtelen rendűek:

Andruskó Anna
Bacsó Anna
Gazdag Piroska
Körmöczi Etelka
Magosi Teréz
Oroszi Eszter
Szabó Teréz
Szalkai Julianna

Elmaradtak:

Bús Franciska
Gruik Margit

Losoncz Julianna
Muhi Ida
Nagy Anna

Összesen : 85

II. osztály

Kitűnő rendűek :

Bata Ilona
Bús Éva
Dobó Julia
Fekete Viktória
Harrai Ilona
Hlavinka Katica
Kávai Matild
Kelemen Irén
Kováts Erzsi
Lógó Róza
Medgyesi Róza
Nagy Mária
Raffay Anna
Radács Róza
Vajda Piroska
Zsulkán Ilona

Jeles rendűek :

Bali Erzsébet
Bicskei Róza
Csányi Anna
Csikós Anna
Dukai Zsuzsanna
Fehér Eszter
Hegedűs Teréz
Károlyi Borbála
Losoncz Etel
Ludányi Róza
Major Mária
Molyvai Ilona
Muhi Róza
Singlédi Magda
Sóti Róza
Szecsei Veronika
Tóth Veronika
Varga Róza
Várady Anna

Jó rendűek :

Apró Gizella
Apró Veronika
Bohata Etel
Bohata Erzsi
Bús Mária
Dobó Veronika
Gazdag Mária
Gulyás Margit
Jakobik Mária
Jankó Matild
Katona Erzsi
Kókai Anna
Kováts Julia
Körmöczi Irén
Lipták Etel
Ludányi Anna
Major Gizella
Magosi Julia
Törtely Borbála
Törtely Julia

Elégséges rendűek :

Balogh Veronika
Bicskei Ilona
Bicskei Rózsa
Borsos Mária
Bús Julia
Darnai Róza
Dávid Etel
Farkas Anna
Józsa Etel
Katona Julia
Király Mária
Olasz Ilona
Sörös Erzsi
Szekfű Ilona
Takács Julia
Varga Ilona

Elégtelen rendűek :

Apró Mária
Baráth Róza
Bohata Lidia
Donauer Margit
Józsa Róza
Márky Erzsi
Pálinkás Anna
Purgel Ilona
Schulcz Erzsi
Szabó Gizella

Elmaradtak :

Gyuris Mária
Pósa Teréz
Rekeczky Erzsi
Sarnyai Erzsi
Szabados Anna
Terényi Anna
Úri Mária

Elköltöztek :

Borsos Ilona
Kormos Piroska

Összesen : 91

A) III. osztály.

Kitűnő rendűek:

Dobó Ilka
Kiss Erzsébet
Farkas Piroska
Major Mária
Sóti Rozália
Major Teréz

Jeles rendűek:

Dobó Ilona
Nagy Amália
Sátai Mária
Bús Ilona
Klekner Anna
Dobó Mária
Gabarits Júlia
Koncz Teréz

Jó rendűek:

Csikós Luca
Barát Etelka
Csikós Erzsébet
Ágoston Luca
Bugyi Julia
Gutási Erzsébet
Józsa Erzsébet
Lipták Teréz
Mihályi Amália
Szögi Teréz
Palotás Rozália
Sóti Rózsa
Ujvári Erzsébet
Harmath Verona

Elégséges rendűek:

Rövid Teréz
Ladóczki Róza
Terényi Margit
Úri Piroska
Rekeczki Verona
Barna Francziska
Czérna Etelka
Bognár Ilka

Elégtelen rendűek:

Árok Ilona
Acsai Erzsébet
Bugyi Teréz
ifj. Csikós Erzsébet
Donauer Irén
Dukai Piroska
Hangya Erzsébet
Kalmár Viktória
Litzinger Anna
Mihályi Júlia
Szakala Júlia
Sörös Mária
Szécsényi Etelka

Elmaradtak:

Bálint Júlia
Barát Erzsébet
Bernát Mária
Csikós Viktória
Fehér Margit
Körmöczi Franciska
Kuczora Júlia
Lengyel Erzsébet
Purger Viktória
Újhelyi Anna
Vajda Verona
Balog Veronika
Vajda Erzsébet

Összesen: 62.

B) III. osztály.

Kitűnő rendűek:

Ambil Mária
Apró Viktória
Árok Verona
Bakay Mária
Bartus Róza
Bicskei Mária
Dobó Ilona
Domonkos Emília
Erdélyi Eszter
Fehér Mária
Fehér Rózsi
Harmath Anna
Huszágh Mária
Jelenszki Piroska
Kelemen Ilona
Kiss Margit
Kossányi Erzsi ifj.
László Mária
Losoncz Etelka
Megyesi Anna
Nagy Mária
Palotás Teréz
Raffay Erzsébet
Singlédi Ilona
Szabados Etelka
Varga Mária ifj.
Fehér Margit
Vinczer Irén

Jeles rendűek:

Berecz Teréz
Grencsik Róza
Harmath Viktória
Koncz Mária
Kopasz Viktória

Körmöczi Teréz
Molnár Ilona
Mucsi Teréz
Papp Mária
Pósa Ilonka
Severiga Ilona
Szakala Borbála
Tóth Teréz

Jó rendűek:

Bali Julia
Borsos Erzsébet
Bús Viktória
Farkas Etelka
Katona Róza
Katona Róza
Kovács Anna
Koncz Júlia
Koncz Jusztina
Kranhoffer Mária
Kracson Ilona
Kriska Mária
Gubi Mária
Major Mária
Mészáros Julia
Sarnyai Franciska
Szabados Mária
Szabó Julia
Szabó Mária
Szűcs Erzsébet
Szögi Mária
Váradi Róza
Vörös Franciska

Elégséges rendűek:

Kiss Anna
Kiss Vilma
Kovács Julia
Kordován Mária
Kossányi Erzsi id.
Nagy Etelka
Szabó Verona
Toldi Mária
Tóth Julia
Varga Mária id.

Elégtelen rendűek:

Árok Etelka
Gazdag Róza
Matkovics Róza
Megyesi Mária
Tóth Mária
Forró Julia

Elköltöztek:

Horváth Teréz
Tandari Etelka
Sramek Olga

Elmaradtak:

Buczó Róza
Bús Piroska
Czérna Mária
Gyulai Verona
Kazi Francziska
Kecskés Borbála
Szögi Mária
Vajda Anna
Bús Anna

Összesen: 90.

IV. osztály.

Kitűnő rendűek:

Almási Ilona
Almási Etelka
Arok Eszter
Bagi Erzsébet
Csányi Mária
Csikós Brigitta
Dukai Mária
Dukai Marcella
Fejős Regina
Hangya Teréz
Laczkovics Anna
Medgyesi Erzsébet
Pulger Júlia
Pataki Matild
Sándor Erzsébet
Sóti Erzsébet
Szecsei Viktória
Tóth Erzsébet
Törteli Teréz
Törteli Róza
Úri Mária
Vuics Ilona
Varga Anna
Versegi Teréz

Jeles rendűek:

Beszédes Margit
Bitó Ilona
Bús Teréz
Csikós Anna
Dukai Apollónia
Farkas Matild
Gazdag Etelka
Hangya Franciska
Hlavinka Júlia
Harai Mária
Katona Etelka
Kovács Ilona
Körmöczi Etelka
Körmöczi Mária
Lékó Margit

Losoncz Julia
Mányi Veronika
Német Róza
Takács Emília
Sarnyai Matild
Sóti Franciska
Sóti Júlia
Szakala Anna
Úri Viktória
Vágó Ilona

Jó rendűek:

Almási Etelka
Buzogány Teréz
Dobó Magdolna
Dobó Mária
Farkas Viktória
Gubányi Borbála
Kávai Piroska
Kelemen Piroska
Kíss Piroska
Pósa Borbála
Radics Teréz
Schleicher Mária
Szögi Róza
Teleki Erzsébet
Törteli Etelka
Úri Borbála

Elégséges rendűek:

Apró Piroska
Bálint Mária
Bicskei Júlia
Farkas Teréz
Juhász Etelka
Jakus Mária
Kurfis Margit
Magyar Júlia
Nagy Róza
Nagy Viktória
Pósa Zsófi
Szakala Róza

Elégtelen rendűek:

Gregorovics Mária
Kováts Franciska
Losoncz Viktória
Pósa Matild
Szabó Júlia
Szögi Erzsébet
Takács Amália

Elköltöztek:

Bindis Anna
Horváth Marcella
Kokonovits Franc.

Elmaradtak:

Apró Erzsébet
Apró Erzsébet
Apró Júlia
Apró Matild
Bicskei Viktória
Faragó Róza
Gazdag Júlia
Hegedűs Ilona
Huszák Viktória
Kiss Mária
Kiss Viktória
Kovács Teréz
Kókai Magdolna
Matkovics Erzsébet
Nagy Anna
Nagy Etelka
Pilisi Mária
Pósa Brigitta
Rekeczki Viktória
Rekeczki Róza
Temesvári Julia
Tóth Júlia
Vinczer Veronika

Összesen: 110.

V. osztály.

Kitűnő rendűek:

Bakota Erzsébet
Fejes Erzsébet
Fejős Vilma
Fejős Borbála
Kelemen Jusztina
Kókai Etelka
Kovács Anna
Laczkó Ilona
Mannsfeld Teréz
Molnár Mária
Muhi Borbála
Nyilas Erzsébet
Özvegy Margit
Pataki Viktória
Rekeczki Rozália
Szecsei Erzsébet
Tóth Rozália
Vinczer Gizella
Vörös Rozália
Varga Viktória

Jeles rendűek:

Apró Franciska
Beszédes Amália
Dobó Mária
Váradi Rozália

Jó rendűek :

Bús Erzsébet
Bús Mária
Dunai Erzsébet
Kalcsán Mária
Lázár Teréz
Meggyesi Franci
Mihályi Erzsébet
Nagy Erzsébet
Palotás Franciska
Rekeczki Erzsébet
Rekeczki Mária
Szűcs Franciska
Tóth Etelka
Úri Erzsébet

Elégséges rendűek :

Bagi Anna
Bagi Mária
Bata Ilona
Heli Margit
Józsa Anna

Elégtelen rendűek :

Fehér Piroska
Sárkány Etelka

Elmaradtak :

Bagi Julia
Csikós Rózália
Farkas Piroska
Kazi Etelka
Kovács Piroska
Lázár Ilona
Meggyesi Ilona
Nagy Mária id.
Nagy Mária ifj.
Pilisi Julia
Rekecki Krisztina
Rekeczki Ilona
Zsilinszki Mária.

Összesen : 58.

VI. osztály.

Kitűnő rendűek :

Apró Julia
Barna Lucza
Bata Gizella
Dukai Erzsébet
Farkas Piroska
Gubi Etelka
Grúber Erzsébet
Koncz Julia
Kovács Franciska
Kriska Etelka
Szilágyi Mária
Tóth Erzsébet
Tóth Julia

Jeles rendű :

Döbrei Etelka

Jó rendű :

Blahó Rozália

Elégséges rendűek :

Kugler Erzsébet
Törteli Margit

Elmaradtak :

Domonkos Mária
Kálmán Teréz
Körmöczi Erzsébet
Pósa Piroska
Vörös Etelka

Összesen : 22.

XIII.

Polgári első osztály.

Osztályfő: Raichl Mária.

A növendékek névsora	Vallása	SZÜLETÉSI HELYE	
		község	megye
Bali Regina	rk.	Magyarkanizsa	Bács
Becker Anna	„	Palánka	„
Csikós Katalin	„	Csantavér	„
Domonkos Mária	„	Magyarkanizsa	„
5 Gulyás Ilona	„	„ „	„
Harmath Mária	„	Törökkanizsa	Torontál
Kávai Mária	„	Magyarkanizsa	Bács
Koch Hedvig	„	Beb	Veszprém
Koncz Erzsébet	„	Magyarkanizsa	Pács
10 Kopasz Ilona	„	Ada	„
Lékó Gizella	„	Magyarkanizsa	„
Milanov Milka	g. kel.	Józseffalva	Torontál
Muhi Ilona	rk.	Magyarkanizsa	Bács
Ozsvár Cecilia	„	Csantavér	„
15 Schöbel Anna	„	Magyarkanizsa	„
Szabados Julia	„	„ „	„
Sánta Irén	izr.	Kaposvár	Somogy
Szathmáry Rózsa	rk.	Magyarkanizsa	Bács
Szabó Piroska	„	„ „	„
20 Szilágyi Rózsa	„	„ „	„
Szőke Etelka	„	Mohol	„
Tóth Erzsébet	„	Magyarkanizsa	„
Törtely Erzsébet	„	„ „	„
Tukats Erzsébet	„	„ „	„
25 Vágó Julia	„	„ „	„
Vállay Ida	„	Végegyháza	Csanád

Elmaradtak: Bús Mária, Horváth Erzsébet, Reisinger Szerena, Sóti Veronika, Temesvári Gizella.

Magántanuló: Szigethy Irma.

Polgári második osztály.

Osztályfő: Paupert Mária Friderika.

	A növendékek névsora	Vallása	SZÜLETÉSI HELYE	
			község	megye
	Bakai Téréz	rk.	Magyarkanizsa	Bacs
	Bata Ilona	„	„ „	„
	Bata Vilma	„	„ „	„
	Budinszki Ilona	g. kel.	Kucora	„
5	Deutsch Margit	izr.	Ada	„
	Eichinger Rózsa	rk.	Szentfülöp	„
	Grau Teréz	„	Bácsalmás	„
	Kalmár Margit	izr.	Józseffalva	Torontál
	Kókai Ilona	rk.	Magyarkanizsa	Bács
10	Lang Rózsa	„	Bácsszentiván	„
	Lorenc Magda	„	Hódság	„
	Losonc Anna	„	Magyarkanizsa	„
	Mihályi Róza	„	Soroksár	Pest p. s.
	Paupert Margit	„	Hódság	Bács
15	Pecsner Teréz	„	Bácsszentiván	„
	Popovits Olga	„	Mikanovce	Szerém
	Rekecki Jolán	„	Magyarkanizsa	Bács
	Rekecki Róza	„	„ „	„
	Swarz Marianna	„	Futak	„
20	Stefán Róza	„	Bácsszentiván	„
	Szretykov Nevenka	g. kel.	Csurog	„
	Tripolszky Erzsébet	rk.	Pétterréve	„
	Tukats Edit	„	Topolya	„
	Tyok Anna	„	Ronov	Csehország
25	Urich Magdolna	„	Bács	Bács
	Varga Margit	„	Magyarkanizsa	„
	Veréb Erzsi	„	Csantavér	„

Elmaradtak: Kossányi Erzsébet, Lajkó Julia, Pósa Piroska, Quintus Anna, Szaipl Krisztina, Szedlacsek Mária.

Polgári harmadik osztály.

Osztályfő: Zách Mária Hermenegild.

A növendékek névsora	Vallása	SZÜLETÉSI HELYE	
		község	megye
Ajtay Vilma	rk.	Magyarigen	Alsó-Fehér
Bagáry Anna	„	Törökkanizsa	Torontál
Csonka Ilona	„	Ada	Bács
Csuzdi Katalin	„	„	„
5 Dominusz Erzsike	izr.	Magyarkanizsa	„
Egész Erzsébet	rk.	Ada	„
Fischer Margit	izr.	Magyarkanizsa	„
Francz Gizella	ág. ev.	„ „	„
Heitz Borbála	rk.	Bács	„
10 Horváth Piroska	„	Bácsszenttamás	„
Juhász Julia	„	Veprőd	„
Kafga Irén	„	Magyarkanizsa	„
Korponay Irén	„	„ „	„
Korponay Magdolna	„	„ „	„
15 König Franciska	„	Szentfülöp	„
Mihályi Margit	„	Lacháza	Pest p. s.
Mikuska Katica	„	Topolya	Bács
Molczer Irén	„	Szabadka	„
Neumann Julia	izr.	Szentes	Csongrád
20 Osztrognácz Klára	rk.	Bácsmostorszeg	Bács
Pesti Magdolna	„	Szentfülöp	„
Pósa Vilma	„	Magyarkanizsa	„
Raffai Ilona	„	„ „	„
Raimund Eugénia	„	Ruma	Szerém
25 Swarcz Valéria	„	Martonos	Bács
Swella Szilárdka	„	Magyarkanizsa	„
Szappanos Klára	ev. ref.	„ „	„
Szilner Erzsébet	rk.	„ „	„
Tóth Gizella	„	„ „	„
30 Vállay Erzsébet	„	Végegyháza	Csanád
Zavargó Irén	„	Óbecse	Bács
Zlokolica Milica	g. kel.	Zsablya	„

Elmaradtak: Dús Julia, Pósa Krisztina, Tripolszky Mária.

Polgári negyedik osztály.

Osztályfő: Pfeiffer Mária Kornélia.

	A növendékek névsora	Vallása	SZÜLETÉSI HELYE	
			község	megye
	Auguszta Emília	rk.	Bács	Bács
	Bata Franciska	„	Magyarkanizsa	„
	Benedek Márta	„	Temerin	„
	Blaskovits Mária	„	Pétterréve	„
5	Borsos Erzsébet	„	Magyarkanizsa	„
	Dobóczky Gizella	„	Szeged	Csongrád
	Dvoracsek Mária	„	Kerény	Bács
	Eichinger Éva	„	Szentfülöp	„
	Hirmann Dóra	„	Zombor	„
10	Kasza Piroska	„	Zenta	„
	Kránicz Erzsébet	„	Péterréve	„
	Kecskés Teréz	„	Tiszaszentmiklós	Torontál
	Kelemen Margit	„	„ „	„
	Koncz Margit	„	Magyarkanizsa	Bács
15	Kovács Ilona	„	Szanád	Torontál
	Létity Julia	g. kel.	Magyarkanizsa	Bács
	Lorencz Katalin	rk.	Hódság	„
	Nagymihály Irén	„	Törökkanizsa	Torontál
	Paupert Ilona	„	Hódság	Bács
20	Pesti Anna	„	Szentfülöp	„
	Rácz Marcella	„	Topolya	„
	Sárkány Etelka	„	Martonos	„
	Schwarcz Gizella	„	Törökkanizsa	Torontál
	Szauter Margit	„	Apatin	Bács
25	Szendelhach Róza	„	Szentfülöp	„
	Temesváry Irén	„	Palics	„
	Tóth-Bagi Cecília	„	Csantavér	„
	Végh Erzsébet	ev. ref.	Arad	Arad

Elmaradt: Huszágh Borbála.

Magántanulók: Molitorisz Borbála, Perr Erzsébet.

XIV.

Internátus.

Intézetünk célja és feladata: a reánk bízott gyermekeket egykori hivatásukhoz és állásukhoz mért vallásos-erkölcsi s a jelenkor követelményeinek megfelelő nevelésben és oktatásban részesíteni. Ezen munkát rendkívül megkönnyíti úgy egészségi, mint tanügyi szempontból célszerűen berendezett internátusuk, melynek helyiségei teljesen megfelelnek a higiénikus követelményeknek. A termek világosok, szellősek, kellemesek és tágasak. Az intézethez kapcsolt kert kitűnő ártézi vízzel s ezenkívül hetenkint többször tett séták nagyban elősegítik növendékeik testi fejlődését, melyre kiváló gond fordíttatik. Az egészség fönntartására továbbá egy jól berendezett téli és nyári fürdő áll a növendékek rendelkezésére. A beteg növendék gondos ápolásban részesül és az intézet azonnal értesíti a szülőket, kik gyermekeiket a betegszobában meglátogathatják. Ragályos betegség esetén egy, a többttől egészen elkülönített helyiségben ápolják a beteget.

A táplálék egészséges, jó, változatos és bőséges. A növendékekre való felügyelet folytonos még a hálószobában és a szünórák alatt is. Az intézet elüljárósága kiterjeszti figyelmét kivált az elsajátítandó rendre, tisztaságra, háziasságra, illemes magatartásra, szorgalomra és munkakedvre.

A szülők kívánatára a növendékek a zongorában, cimbalomjátékban, francia nyelvben, esetleg táncban nyerhetnek oktatást.

a) Felvételi feltételek.

1. Minden növendéknek magával kell hoznia keresztlevelét, iskolai bizonyítványát, orvosi, oltási bizonyítványát és a felszerelési tárgyak jegyzékét.

2. A kor. nincs meghatározva.

3. Az eltartási díj havonkint 45 K., mosásért 5 K.

4. Azonkívül fizetendő évenkint: a házi orvosnak 4 K., bútorhasználatért 4 K., ifjusági könyvtár használatáért 2 K., kirándulási alapra 2 K.

5. Minden vidéki tanuló 20 korona tandíjat tartozik fizetni.

6. Azon növendék, ki a következő tantárgyakban óhajt oktatást nyerni, külön fizet:

Zongorában vagy cimbalomjátékban való oktatásért havonkint 10 koronát. Francia nyelvben való oktatásért havonkint 2 koronát. Német nyelvből külön órák havonkint 2 korona.

7. A szünidőt az intézetben tölteni csak a szülők kívánságára engedtetik meg a növendékeknek 80 korona tartásdíj mellett.

8. Minden megkezdett hónap teljesen fizetendő le, mind az intézetbe való belépéskor, mind pedig eltávozáskor.

9. Az intézet semmiféle előleget nem nyújt; kéretnek tehát a szülők, hogy az eltartási díjat minden hónapban legkésőbb 10-ig küldjék be és a mellékkiadások fedezésére bizonyos összeget előlegezzenek.

b) Általános meghatározások.

1. A tanév szeptember 1-én kezdődik és június végéig tart.

2. Az újonnan belépő növendék szeptember 1-én, a szünidőről visszatérő növendékek legkésőbb szeptember 3-án kötelesek megjelenni. Ha valamely növendék ez időben meg nem jelenhetik, a szülők tartoznak az intézetet erről értesiteni.

3. A növendékek hetenkint írhatnak szüleiknek. A levelezést a felügyelőnő ellenőrzi; a titokban való levelezés szigorúan tiltatik.

4. Minden hónap bezártával az intézet megküldi a szülőknek a kiadások számláját, melyhez január végén

félévi értesitőt, s havonkint tudósítást csatol gyermekük magaviseletéről valamint a tanulásban tett előmeneteléről.

5. A növendékek csak a szülők, vagy ezektől az intézeti elüljáróságnak bejelentett és megbízott egyének látogathatják meg. Hogy a tanítás meg ne zavartassék, ezen látogatások csak vasár- és ünnepnapokon és pedig délelőtt 10—12 és délután 3—5 közt történhetnek. A nevezett időn kívül való látogatás csak fontos okoknál fogva kivételképen engedtetik meg. Távollakó szülők azonban a látogatást más napokon és órákban is tehetik.

6. A karácsonyi és husvéti szünetekre, ha a szülők kivánják, hazamehetnek a növendékek, de a meghatározott időben pontosan megjelenni tartoznak az intézetben.

7. Csakis a szülőknek vagy azok megbizottjainak adatnak ki a gyermekek és pedig délelőtt 9 órakor. Télen legkésőbb 6 órakor, nyáron legkésőbb 7 órakor viszsza kell térniök. Azon szülők, kik távol laknak, látogatásuk alkalmával gyermeküket több órára kikérhetik.

8. Ékszereket az intézetbe hozni nem szabad.

9. Az intézetre és a növendékekre címzett levelek és csomagok bérmentesen küldendők.

10. Minden növendék ruhaneműje bizonyos számmal legyen bejegyezve, melyet az intézeti főnöknő meghatároz.

c) Felszerelések.

1 drb. 170 cm. hosszú és 80 cm. széles matrac.
1 drb. levarrott takaró
2 „ vánkos
1 „ dunyha
1 „ fehér ágyteritő
1 „ kis szőnyeg ágy elé
2 „ lepedő
2 „ paplanlepedő
2 „ dunyhahéj
2 drb. parkett alsószoknya
2 pár cipő
10 pár harisnya
1 téli kendő
4 drb. hálókabát
2 „ fekete kötény
18 „ zsebkendő
1 „ téli és
1 „ tavaszi kabát
2-2 drb. nyári ruha

4 „ vánkoshéj
1 színes flanel alsószoknya
6-8 drb. ing 1 színes fürdőing
3 drb. nadrág
1 „ zacskó a szennyes ruha részére
1 pár komótcipő
1 drb. abrosz mely legalább 2 méter hosszú legyen
6 drb. asztalkendő (szalvéta)
1 drb. sötétkék ünneplő ruha
4 „ könnyebb alsószoknya
6 „ törülköző
4 „ evőeszköztörülő
4 „ mosdómedencetörlő
2 „ pohár
Fésűk, haj,- fog- és ruhakefe
Evőeszköz kávés kanállal
Ernyő.

Hétköznapokon a növendékek az otthon viselt ruhákat hordhatják.

Téli és nyári kalapot egyenlőség céljából az intézet szerzi be a szülők számlájára.

XV.

Az 1914-1915. tanévre vonatkozó értesítés.

1. A beírások a polgári iskolában szeptember 1. 2. 3. lesznek. 4-én ünnepies „Veni Sancte“, 5 én megkezdődik az előadás.

2. A beírás alkalmával minden polgári iskolai tanuló fizet 2 K-t az ifjusági könyvtár használatáért és 2 K-t kirándulási alapra.

3. A polgári iskola első osztályába szabályszerűen csak oly tanuló léphet be:

a) ki legalább életének 9. évét betöltötte.

b) kinek az elemi (nép) iskola 4. osztálya számára kiszabott tantárgyakban elegendő jártassága van s ebbeli ismereteit e végre rendelt fölvételi vizsgálat útján igazolja.

c) A polgári iskolába lépő tanuló bármely nemzetiséghez tartozik, köteles a magyar nyelvet is tudni annyira, hogy a törvény által ezen iskolákban elrendelt magyarnyelvi oktatásban fennakadás nélkül részt vehessen.

d) Az 1904. évi július hó 24-én 53.775. számú körrendelet szerint elemi iskolai bizonyítvánnyal a tanév elején csak a polgári iskola I. osztályába lehet beíratkozni magántanulónak.

e) V. K. M. 1908. évi december hó 14-én 145.100. számú körrendelet értelmében elemi iskolai V. vagy VI. osztálybeli bizonyítvány alapján a polgári iskola II., illetve III. osztályának tantárgyaiból magánvizsgálat ezentúl nem engedélyezhető. Az ilyen bizonyítvánnyal bíró folyamodók föltétlenül kötelesek a polg. isk. I. és II. osztálya tantárgyaiból szabályszerű s a követelményeknek mindenben megfelelő vizsgálatot kiállani.

Az elemi iskola V. és VI. osztályát végzett tanulók csak azon esetben vehetők fel a polgári iskola II., illetve III. osztályába, ha azok a polgári iskola I. vagy

II. osztályának következő tárgyaiból sikeres felvételi vizsgálatot kiállnak. Az el. V. osztályából a polg. isk. II. osztályába lépő tanuló vizsgálatot tesz. a magyar nyelvből, német nyelvből, számtanból és mértanból. Az elemi iskola VI. osztályából a polg. isk. III. osztályába átlépő tanuló vizsgálatot tesz a magyar nyelvből, német nyelvből, számtanból, mértanból és mértani rajzból. Az elemi isk. VI. osztályából a polgári iskola II. osztályába átlépő tanuló vizsgálatot tesz a magyar nyelvből (csak ideken ajkú) és a számtanból.

Ezt a felvételi vizsgálatot a tanév elején arra kijelölt napon kell letenni. A tanterv-különbözeti vizsgálatért tantárgyankint 4—4 K. fizetendő. (1900. évi 40.263. sz. rendelet.

4. A beírások az elemi iskolában a helyi viszonyokra való tekintettel szept. 10—15. (csak délelőtt 10 óráig) lesznek. E napok délutánján és 16—30-ig szünet. A tanítás október 1-én kezdődik. — Az elemi I. osztályba csak oly tanulót veszünk be, ki élete 6. évét betöltötte.

XVI.

A tanulók osztályzatainak megállapításánál használt érdemjegyek magyarázata.

a) Az erkölcsi magaviselet jelölésére: dicséretes (1), jó (2), tűrhető (3), hanyatló (4), rossz (5).

b) A szorgalomra nézve: kitartó (1), kellő (2), változó (3), hanyatló (4), csekély (5).

c) A tanulásbeli előhaladásra nézve: kitünő (1), jeles (2), jó (3), elégséges (4), elégtelen (5).

d) Az irásbeli dolgozat külső alakjára nézve: csinos (1), tiszta (2), rendes (3), tűrhető (4), rendetlen (5).

XVII.

Az 1914—1915. iskolaévben a polgári iskolában használandó tankönyvek jegyzéke.

I. OSZTÁLY.

Római katholikus kis katekizmus.
Prónai Antal dr. Magyar olvasókönyv p. I. o. r.
Bartha József dr. Magyar nyelvtan I. II. o. r.
Hoffmann Mór. A magyar iskolai helyesírás.
Dánielné Lamács Lujza. Első német könyvem.
Szenes Adolf. Számtan I. rész.
Lendvai Húgó. Rajzoló geometria I.—IV. o. r.
Ember Károly. A magyar birodalom földrajza I. o. r.
Dékány Mihály. Természetrajz I. rész.
Geszler Ödön. Gyakorlati és elméleti énekisk. I. r.
Kogutowicz. Földrajzi iskolai atlasz.

II. OSZTÁLY

Római katholikus kis katekizmus.
Prónai Antal dr. Magyar olvasókönyv. p. II. o. r.
Bartha József dr. Magyar nyelvtan. I. és II. o. r.
Hoffmann Mór. A magyar isokolai helyesírás.
Dánielné Lamács Lujza. Második német könyvem.
Szenes Adolf. Számtan I. rész.
Lendvai Húgó. Rajzoló geometria I.—IV. o. r.
Ember Károly. Földrajz. II. o. r.
Dékány Mihály. Természetrajz. II. rész.
Geszler Ödön. Gyakorlati és elméleti énekisk. II. r.
Kogutowicz. Földrajzi iskolai Atlasz.

III. OSZTÁLY.

Dr. Aubermann Miklós. Katholikus szertartástan, középiskolák, polgári és felsőbb leányiskolák számára.

Bartha József dr. Rendszeres magy. nyelv. p. III. o. r.

Bartha József dr. és Prónai A. dr. Stilisztika p. III. o. r.

Hoffmann Mór. A magyar iskolai helyesírás.

Dánielné Lamács Lujza Harmadik német könyvem.

Szenes Adolf. Számtan. II. rész.

Lendvai Húgó. Rajzoló geometria I.—IV. o. r.

Ember Károly. Földrajz p. III. o. r.

Bilinszky Lajos dr. A magyar nemzet története III. o. r.

Pásthy Károly. Kémia.

Erney József. Új énektan. II. rész.

Kogutowicz. Földrajzi iskolai atlasz.

IV. OSZTÁLY.

Dr. Aubermann Miklós. Katholikus szertartástan, középiskolák, polgári és felsőbb leányiskolák számára.

Bartha József dr. és Prónai Antal dr. Irodalmi olvasókönyv. p. IV. o. r.

Hoffmann Mór. A magyar iskolai helyesírás.

Dánielné Lamács Lujza. Negyedik német könyvem.

Szenes Adolf. Számtan. II rész.

Lendvai Húgó. Rajzoló geometria I.—IV. o. r.

Bilinszky Lajos dr. A magyar nemzet története IV. o. r.

Magyar – Képessy. Kisérleti fizika.

Párdányi Emil. Egészségtan.

Dánielné Lamács L. Háztartási és nevelési ismeretek.

Erney József. Új énektan. II. rész.

Francia nyelv. Berlitz, francia nyelv.

Baranyai Gyula, igazgató és Sebestyén Károly tanár: Magyar és német szépírási gyakorlatok. Az I. és II. füzetet az I. osztály, a II. és III. füzetet a II. osztály írja.

Tartalomjegyzék.

I. Régi magyarokról. 3. oldal
II. Intézetünk szervezete. 16. „
III. Az intézet elüljáró személyzete. 17. „
IV. Adatok az intézet történetéhez az 1913—1914. tanévről. 19. „
V. Ünnepségek. 24. „
VI. Kirándulások. 31. „
VII. Szünnapok. 42. „
VIII. Szertárak. 44. „
IX. A növendékek fegyelmi rendtartása. 48. „
X. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium törvényei és szabályrendeletei a nyilvános tanulók számára. 51. „
XI. Kivonat a pol. isk. magántanulóinak vizsgálataira vonatkozó törvényekből és szabályrendeletekből 54. „
XII. Az elemi népiskola tanulóinak érdemsorozata betűrendben az 1913—1914. tanévben. 57. „
XIII. A polgári iskola növendékeinek névsora vallásuk és születési helyük kimutatásával 63. „
XIV. Belső növelde (Internátus). 67. „
XV. Az 1914—1915. tanévre vonatkozó értesítés. 71. „
XVI. A tanulók osztályzatainak megállapításánál használt jegyek magyarázata. 73. „
XVII. Az 1914—1915. iskolaévben a polgári iskolában használandó tankönyvek jegyzéke. 73. „

A. H. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA